

Raport z badań

Kondycja sektora ekonomii społecznej w województwie świętokrzyskim

Lokalne Badania Społeczne dla Urzędu Marszałkowskiego Województwa
Świętokrzyskiego

Spis treści:

1. Wprowadzenie	4
2. Metodologia i koncepcja badawcza	6
3. Streszczenie	15
4. Uwarunkowania prawne.....	17
5. Podstawowe fakty o sektorze ekonomii społecznej w regionie.....	30
6. Zasoby i potencjał instytucjonalny sektora ekonomii społecznej	49
7. Ocena kondycji i perspektyw rozwojowych sektora ekonomii społecznej	59
8. Pozostałe istotne zagadnienia	72
9. Rekomendacje i wnioski	80

Wykaz skrótów:

AKSES - System Akredytacji i Standardów Działania Instytucji Wsparcia Ekonomii Społecznej

CATI – Komputerowo Wspomagany Wywiad Telefoniczny

CIS – centrum integracji społecznej

CUS – centrum usług społecznych

ES – ekonomia społeczna

FGI – Zogniskowany Wywiad Grupowy

IDI – Indywidualny Wywiad Pogłębiony

IZ – Instytucja Zarządzająca RPO WŚ

JST – jednostka samorządu terytorialnego

KGW – koło gospodyń wiejskich

KIS – klub integracji społecznej

KPRES - Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2023 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej

KRS – Krajowy Rejestr Sądowy

MOPS – miejski ośrodek pomocy społecznej

MFiPR – Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej

MRIPS – Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej

ODR – ośrodek doradztwa rolniczego

OPS – ośrodek pomocy społecznej

OWES – ośrodek wsparcia ekonomii społecznej

PCPR – powiatowe centrum pomocy rodzinie

PES – podmiot ekonomii społecznej

PKB – Produkt Krajowy Brutto

PO – program operacyjny

PS - przedsiębiorstwo społeczne

PUP – powiatowy urząd pracy

ROPS – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego w Kielcach

RPO WŚ – Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020

RPRES - Regionalny Program Rozwoju Ekonomii Społecznej Województwa Świętokrzyskiego do 2020 roku

ŚKRES – Świętokrzyski Komitet Rozwoju Ekonomii Społecznej

WTZ – warsztat terapii zajęciowej

ZAZ – zakład aktywności zawodowej

EFS – Europejski Fundusz Społeczny

1. Wprowadzenie

Firma Lokalne Badania Społeczne przeprowadziła badanie ilościowe i jakościowe na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego – Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Kielcach (dalej: ROPS). Badanie zostało wykonane w ramach projektu pozakonkursowego „Świętokrzyska Ekonomia Społeczna”, realizowanego przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego, współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020, Oś Priorytetowa 9 *Włączenie społeczne i walka z ubóstwem*, Działanie 9.3 *Wspieranie ekonomii i przedsiębiorczości społecznej w celu ułatwienia dostępu do zatrudnienia*, Poddziałanie 9.3.2 *Koordinacja działań na rzecz ekonomii społecznej*.

Głównym celem badania było kompleksowe zdiagnozowanie kondycji sektora ekonomii społecznej w województwie świętokrzyskim tj. weryfikacja ilości i jakości podmiotów ekonomii społecznej wraz z ustaleniem szans i obszarów rozwoju dotychczasowych i nowopowstających podmiotów ekonomii społecznej, przy wykorzystaniu infrastruktury wsparcia ekonomii społecznej. Cel główny badania został zrealizowany poprzez następujące cele szczegółowe:

- analiza aspektów prawnych w ekonomii społecznej,
- charakterystyka potencjału instytucjonalnego sektora ekonomii społecznej z podziałem na kategorie,
- inwentaryzacja i charakterystyka podmiotów ekonomii społecznej w województwie świętokrzyskim,
- ocena kondycji podmiotów ekonomii społecznej w województwie świętokrzyskim w zakresie prowadzonej działalności m.in. ocena potencjału podmiotów ekonomii społecznej (z uwzględnieniem formy prawnej oraz w ujęciu terytorialnym),
- ocena możliwości rozwoju podmiotów ekonomii społecznej w kontekście: produktów i usług przez nie wytwarzanych, ich dostosowania do potrzeb rynkowych czy sytuacji społeczno-gospodarczej województwa świętokrzyskiego,

- ocena kondycji, problemów PES w czasie pandemii (z podziałem na branże, w jakich prowadzona jest działalność), ocena skutków pandemii dla PES,
- **ocena form i efektywności współpracy** podmiotów ekonomii społecznej z innymi podmiotami (z sektora publicznego, prywatnego, pozarządowego), w tym określenie barier współpracy i możliwości ich zniwelowania,
- **diagnoza procesu reintegracji/rehabilitacji społeczno-zawodowej** w podmiotach ekonomii społecznej,
- **zdiagnozowanie przyczyn zamykania/zawieszania** działalności przez podmioty ekonomii społecznej,
- **identyfikacja potrzeb PES**, związanych z prowadzeniem działalności,
- **identyfikacja problemów i barier**, które utrudniają lub uniemożliwiają rozwój sektora ekonomii społecznej w województwie świętokrzyskim m.in. związanych z zakładaniem i prowadzeniem podmiotów ekonomii społecznej, jak również powodujących zamykanie/zawieszanie działalności przez podmioty ekonomii społecznej,
- **uzyskanie rekomendacji** dotyczących perspektyw rozwoju ekonomii społecznej w województwie świętokrzyskim.

Badanie zostało zrealizowane z uwzględnieniem różnych aspektów tj. zakresu czasowego, terytorialnego, przedmiotowego i podmiotowego, założeń badawczych, pytań badawczych, celu głównego i celów szczegółowych, kryteriów ewaluacyjnych oraz odbiorców badania (w kontekście formułowanych rekomendacji). Analizy odzwierciedlają również podział terytorialny na 2 subregiony, w taki sposób, aby możliwe było zestawienie zebranych informacji i dokonanie wszechstronnych porównań:

- subregion południowy (powiaty: włoszczowski, jędrzejowski, buski, pińczowski, kazimierski, sandomierski, opatowski, staszowski),
- subregion północny (powiaty: skarżyski, konecki, starachowicki, ostrowiecki, kielecki oraz miasto Kielce).

2. Metodologia i koncepcja badawcza

Badanie zostało przeprowadzone w oparciu o następujące zestawienie pytań badawczych:

1. Jakie są najważniejsze unormowania prawne funkcjonowania podmiotów ekonomii społecznej (dokumenty strategiczne, ustawy, rozporządzenia, szczególnie ważne dla sektora ekonomii społecznej)?

2. Jaki jest potencjał instytucjonalny sektora ekonomii społecznej w województwie świętokrzyskim:

- a) przedsiębiorstwa społeczne,
- b) podmioty ekonomii społecznej, w tym podmioty reintegracyjne,
- c) podmioty sfery gospodarczej – organizacje pozarządowe prowadzące działalność gospodarczą lub odpłatną pożytku publicznego, spółdzielnie, których celem jest zatrudnienie, spółki non-profit,
- d) infrastruktura wsparcia PES,
- e) otoczenie PES, itp.?

3. W jakich obszarach prowadzą działalność podmioty ekonomii społecznej w regionie:

- a) liczba podmiotów ekonomii społecznej i ich rodzaje/typy w województwie świętokrzyskim,
- b) liczba osób zatrudnionych w podmiotach ekonomii społecznej, w tym liczba osób z niepełnosprawnościami (bez względu na rodzaj i wymiar czasu pracy) i liczba wolontariuszy,
- c) rodzaje i profile (branże) prowadzonej działalności gospodarczej przez podmioty ekonomii społecznej,
- d) segmenty rynku, w którym funkcjonują podmioty ekonomii społecznej?

4. Jaka jest kondycja ekonomiczna podmiotów ekonomii społecznej w regionie:

- a) wielkość, dynamika rynków zbytu na produkty ekonomii społecznej,
- b) rentowność i zyskowność działalności produkcyjno-usługowej,
- c) zadłużenie,
- d) struktura przychodów (w tym m.in. procent przychodów spoza podmiotów publicznych w całości przychodów),
- e) posiadane zasoby materialne,

- f) trwałość zakładanych podmiotów ekonomii społecznej, w szczególności spółdzielni socjalnych,
- g) problemy podmiotów ekonomii społecznej w czasie pandemii (w podziale na branże), skutki pandemii dla PES?

5. Jakie są zasoby ludzkie w podmiotach ekonomii społecznej w regionie:

- a) profil uczestnika/członka/pracownika poszczególnych typów podmiotów ekonomii społecznej (status na rynku pracy przed przystąpieniem do podmiotu, wykształcenie, wiek, płeć),
- b) sytuacja materialna i funkcjonowanie społeczne uczestników/członków/pracowników poszczególnych typów podmiotów ekonomii społecznej przed i po przystąpieniu do podmiotu,
- c) ocena skuteczności poszczególnych typów podmiotów ekonomii społecznej jako narzędzi reintegracji społeczno-zawodowej,
- d) potrzeby członków/pracowników podmiotów ekonomii społecznej związane z rozwojem społecznym i zawodowym?

6. Jakie są możliwości rozwoju podmiotów ekonomii społecznej w regionie:

- a) problemy w działalności, na jakie trafiają podmioty ekonomii społecznej i strategie ich przezwyciężania (z uwzględnieniem pandemii),
- b) przyczyny zamykania/zawieszania działalności podmiotów ekonomii społecznej,
- c) korzystanie i skuteczność aplikowania o środki ze źródeł zewnętrznych,
- d) katalog działań finansowanych ze środków zewnętrznych,
- e) szanse usamodzielnienia się podmiotów ekonomii społecznej od pomocy ze źródeł zewnętrznych,
- f) potrzeby podmiotów ekonomii społecznej, związane z prowadzeniem działalności,
- g) działania promocyjne podejmowane przez podmioty ekonomii społecznej (promocja produktów/usług, dbałość o wizerunek organizacji),
- h) plany rozwoju i strategie rozwoju podmiotu ekonomii społecznej?

7. Jak przebiega współpraca podmiotów ekonomii społecznej z innymi podmiotami publicznymi i niepublicznymi w regionie:

- a) rodzaje i poziom współpracy poszczególnych typów podmiotów ekonomii społecznej z innymi podmiotami (sektorem publicznym, pozarządowym i biznesu),
- b) zasady współpracy, potencjalne partnerstwa,

- c) ocena korzyści współpracy podmiotów ekonomii społecznej z innymi podmiotami (sektorem publicznym, pozarządowym i biznesu),
- d) ewentualne bariery współpracy i możliwości ich zniwelowania?

8. Jakie są możliwości powstawania podmiotów ekonomii społecznej w regionie:

- a) czynniki sprzyjające powstawaniu podmiotów ekonomii społecznej,
- b) bariery zakładania podmiotów ekonomii społecznej,
- c) problemy związane z zakładaniem i działalnością podmiotów ekonomii społecznej?

9. Jakie są szanse i perspektywy rozwoju ekonomii społecznej w regionie:

- a) bariery rozwoju ekonomii społecznej w regionie i możliwości ich niwelowania,
- b) perspektywy rozwoju sektora ekonomii społecznej w regionie,
- c) determinanty rozwoju sektora ekonomii społecznej w regionie,
- d) branże/obszary skutecznych i nieskutecznych działań podmiotów ekonomii społecznej,
- e) propozycje branż/obszarów działania/nisz rynkowych, w których sektor ekonomii społecznej mógłby funkcjonować?

10. W jaki sposób realizowane są funkcje reintegracyjne/rehabilitacyjne przez podmioty ekonomii społecznej o charakterze reintegracyjnym (CIS, KIS, ZAZ, WTZ):

- a) przebieg procesu tworzenia, monitorowania i ewaluacji indywidualnych programów zatrudnienia socjalnego (CIS), kontraktów socjalnych (KIS), indywidualnych programów rehabilitacji (WTZ/ZAZ) pod kątem metodologii, angażowanych zasobów, współpracy z uczestnikiem i jego otoczeniem, angażowania innych instytucji,
- b) realizacja procesu reintegracji/rehabilitacji społecznej i zawodowej w CIS/KIS/WTZ/ZAZ pod kątem: wykorzystywanych zasobów i jego efektów,
- c) bariery realizowanych procesów reintegracyjnych/rehabilitacyjnych oraz możliwości ich zniwelowania?

Podejście metodologiczne

Ilustracja 1. Podejście badawcze oparte na zasadzie trzech „w”

Usługa objęła realizację **cyklu badawczego**, polegającego na zastosowaniu **różnych, wzajemnie komplementarnych metod i technik badawczych** (ilościowych i jakościowych, z przewagą tych ostatnich), zgodnie z **zasadą triangulacji metodologicznej**. Owa triangulacja przejawiała się nie tylko w podejściu metodologicznym, ale również poprzez łączenie różnych źródeł danych oraz perspektyw (grup docelowych). Takie podejście pozwoliło na uzyskanie możliwie pełnej wiedzy, przyczyniając się do sformułowania trafnych wniosków i rekomendacji z badań. **Badania ilościowe** pozwoliły na uzyskanie „twardych” danych, które posłużyły do zdiagnozowania stanu sektora ekonomii społecznej w województwie świętokrzyskim. **Badania jakościowe** zostały przeprowadzone przy użyciu „miękkich”, „rozumiejących” metod. Zastosowane narzędzia i techniki badawcze pozwoliły na określenie sposobu myślenia respondentów, w tym dotarcie do ich – nierzadko ukrytych lub nieuświadomionych – opinii czy motywacji. Uzyskany obraz jest wielowątkowy, wielopłaszczyznowy, a także – ze względu na możliwość zestawienia i porównania opinii różnych grup respondentów – wieloperspektywiczny („zasada WWW”). Innymi słowy, niniejszy projekt badawczy miał charakter **kompleksowego, wieloetapowego i rozłożonego w czasie przedsięwzięcia**.

Ocena kondycji sektora ekonomii społecznej w regionie dokonywana była w powiązaniu z zagadnieniami:

- rozwoju społecznego, oznaczającego zdolność społeczności lokalnej do tworzenia warunków umożliwiających osiągnięcie pełnego potencjału oraz zaspokojenie podstawowych potrzeb wszystkich jej członków, jak również do zwiększania stopnia spójności społecznej (w tym m.in. wyrównywania szans, przeciwdziałania zjawiskom dyskryminacji, marginalizacji i wykluczenia społecznego, zmniejszania rozwarstwienia społecznego)¹,
- jakości życia, rozumianej jako poziom zadowolenia z efektywnego i sprawnego układu instytucjonalnego, zapewniającego dostęp do wysokiej jakości usług społecznych z obszaru wsparcia społecznego, zdrowia, kultury, edukacji i aktywności obywatelskiej².

Zrealizowane zostały następujące etapy badawcze:

Analiza danych zastanych (desk research)

Analiza danych zastanych (desk research) jest metodą, którą zastosowano w początkowej fazie procesu, m.in. w celu integracji oraz syntezy dostępnych informacji, związanych z przedmiotem badań. W tym celu skorzystano z dostępnych źródeł informacji: danych statystycznych (np. Bank Danych Lokalnych GUS, Statystyczne Vademecum Samorządowca, Monitor Rozwoju Lokalnego – System Analiz Samorządowych), dokumentów strategicznych i programowych, raportów z badań, analiz i innych podobnych opracowań. Przedmiotem analizy były również uwarunkowania prawne odnośnie tworzenia i funkcjonowania podmiotów ekonomii społecznej (w tym: spółdzielni socjalnych, zakładów aktywności zawodowej, centrów integracji społecznej, klubów integracji społecznej, warsztatów terapii zajęciowej, organizacji pozarządowych prowadzących działalność gospodarczą, podmiotów sfery gospodarczej – spółdzielni, których celem jest zatrudnienie, spółek non-profit), jak również potencjał instytucjonalny sektora ekonomii społecznej (PES, infrastruktura wsparcia PES, otoczenie PES).

¹ Zob. Sen A. (2002) *Nierówności. Dalsze rozważania*, Społeczny Instytut Wydawniczy „Znak” Warszawa: Fundacja im. Stefana Batorego, Kraków

² Zob. (Qua) [http://www.globalideasbank.org/boV/bV-376lity of Life. Resource](http://www.globalideasbank.org/boV/bV-376lity%20of%20Life.Resource), <http://www.atsqol.org/key.asp>; Quality of Life – Underlying Philosophy

Tę część analizy należy potraktować jako etap przygotowawczy, który dostarczył tzw. tła badawczego, przyczyniając się do skonstruowania optymalnych narzędzi badawczych. Tam gdzie było to możliwe i uzasadnione, dane dotyczące województwa świętokrzyskiego analizowane były w szerszym ujęciu – na tle analogicznych wskaźników dla innych regionów oraz ogólnopolskich. Zebrane informacje porównywano również w podziale terytorialnym (dla całości województwa oraz w rozbiciu na 2 subregiony), jak również z uwzględnieniem dynamiki zmian w okresie ostatnich kilku lat.

Uwzględnione zostały również ważne informacje kontekstowe, w tym związane z uchwaleniem ustawy o ekonomii społecznej w sierpniu 2022 r., aktualizacją Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej oraz aktualnymi trendami w szeroko rozumianej polityce społecznej: rozwojem usług społecznych i deinstytucjonalizacją w kontekście szans rozwojowych dla sektora ES i – co za tym idzie – rekomendacji dla systemu wsparcia ekonomii społecznej w regionie.

W ramach Analizy danych zastanych wykorzystano m.in. następujące dokumenty:

- ustawa z dnia 5 sierpnia 2022 r. o ekonomii społecznej,
- Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2030 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej,
- Regionalny Program Rozwoju Ekonomii Społecznej Województwa Świętokrzyskiego do 2020 roku,
- Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+,
- Strategia Polityki Społecznej Województwa Świętokrzyskiego,
- Szczegółowy Opisu Osi Priorytetowych RPO WŚ 2014-2020,
- wytyczne w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020 (CT9),
- protokoły ze spotkań Świętokrzyskiego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej i grup roboczych działających w obrębie Komitetu,
- inne dostępne dokumenty, publikacje, analizy i ekspertyzy – w tym raporty o stanie ekonomii społecznej w województwie świętokrzyskim za lata poprzednie.

Badanie ilościowe: Miks metodologiczny: Komputerowo Wspomagane Wywiady Telefoniczne (CATI)
z przedstawicielami PES/PS, N=196

Komputerowo Wspomagany Wywiad Telefoniczny (CATI) jest jedną z najczęściej stosowanych technik badań ilościowych, polegającą na przeprowadzeniu przez ankietera telefonicznej rozmowy według standaryzowanego kwestionariusza. Przed rozpoczęciem realizacji przygotowywany jest skrypt (elektroniczna wersja narzędzia), podczas wywiadu ankieterzy odczytują kolejne pytania z ekranu komputera, a następnie zapisują treść udzielanych przez respondentów odpowiedzi w formie elektronicznej. Wyniki są kodowane w systemie, który pozwala na wygenerowanie końcowego zbioru (bazy) danych, a następnie przeprowadzenie stosownych procedur obliczeniowych.

Łącznie próba wyniosła N=196 przedstawicieli podmiotów ekonomii społecznej, w tym przedsiębiorstw społecznych. Wywiady zostały zrealizowane we wszystkich powiatach. Uzyskane rezultaty zostały przeanalizowane m.in. ze względu na takie zmienne, jak np. branża, rodzaj, wielkość i okres funkcjonowania danego podmiotu czy lokalizacja głównej siedziby, a także rodzaj otrzymanego wsparcia. Przeprowadzono stosowne analizy statystyczne, przy czym tego rodzaju dane standardowo analizowane są na 95-procentowym poziomie istotności (w uproszczeniu – jest to miara wiarygodności rezultatu, a więc prawdopodobieństwo, z którym można stwierdzić, czy uzyskane wyniki, w tym zaobserwowane związki lub różnice, mogą być rezultatem oddziaływania czynników przypadkowych).

Indywidualne Wywiady Pogłębione (IDI), N=38

Indywidualne Wywiady Pogłębione (IDI) (z ang. *Individual In-Depth Interviews*) są jedną z najbardziej popularnych metod badań jakościowych, polegającą na przeprowadzeniu serii szczegółowych rozmów z respondentami, którzy dobierani są w sposób celowy, zgodny z założonym celem badawczym. Zastosowanie tej metody umożliwiło dotarcie do bardzo szczegółowych informacji. Zastosowane narzędzia pozwoliły na określenie sposobu myślenia respondentów, w tym dotarcie do ich – nierzadko ukrytych lub nieuświadomionych – opinii, zachowań, postaw, czy motywacji. Wywiady pogłębione przeprowadzali wyspecjalizowani badacze, posiadający wiedzę, doświadczenie i umiejętności psychologiczne. Ze względu na aktualną sytuację zagrożenia

epidemiologicznego wywiady zostały przeprowadzone z wykorzystaniem środków komunikacji elektronicznej (np. oprogramowania do telekonferencji) lub telefonicznie. **Indywidualne Wywiady Pogłębione (IDI)** zrealizowano z następującymi grupami respondentów:

Tabela 2. Struktura próby w badaniu realizowanych metodą IDI

spółdzielnie socjalne	5
przedsiębiorstwa społeczne	5
podmioty o charakterze reintegracyjnym (CIS, KIS, ZAZ, WTZ)	5
organizacje pozarządowe prowadzące działalność gospodarczą i/lub odpłatną dział. pożytku publicznego	10
PES, które zawiesiły działalność	5
uczestnicy, osoby skierowane do zatrudnienia w podmiotach reintegracyjnych (CIS, KIS, ZAZ, WTZ)	8
Łącznie	38

W dużej części badanie jakościowe miało wymiar ekspercki, ponieważ respondentami były osoby zidentyfikowane jako tzw. „kompetentni informatorzy” w odniesieniu do sektora ekonomii społecznej w województwie świętokrzyskim. Osoby te odznaczały się ponadprzeciętnym poziomem wiedzy w zakresie ww. zagadnień, a także wysokim poziomem refleksyjności i umiejętności analitycznych. Pogłębiona dyskusja sprzyjała poszerzeniu wiedzy zebranej podczas wcześniejszych etapów badania, a jednocześnie była okazją do konfrontacji uzyskanych rezultatów i wstępnych wniosków z badania z opiniami kluczowych ekspertów - praktyków sektora ES w regionie. Inaczej rzecz ujmując, wywiady „eksperskie” pozwoliły na pogłębioną oraz uwzględniającą lokalne i regionalne uwarunkowania interpretację wyników badania. **Łącznie zrealizowanych zostało 38 Indywidualnych Wywiadów Pogłębionych (IDI)** z ww. grupami respondentów.

Parametry techniczne:

- średni czas trwania: ok. 50-60 minut,
- rejestracja przebiegu spotkania (dźwięk),
- z każdego wywiadu sporządzona będzie transkrypcja (pełna).

Zogniskowany Wywiad Grupowy (FGI), N=1

Zogniskowany Wywiad Grupowy polegał na przeprowadzeniu przez moderatora dyskusji z zaproszonymi wcześniej respondentami. Dyskusja została przeprowadzona według opracowanego

wcześniej scenariusza, czasami zawierającego także dosłowną treść pytań, a jej przebieg został zarejestrowany (obraz i dźwięk). W spotkaniu grupowym wzięło udział 8 respondentów, spełniających ściśle określone kryteria rekrutacyjne. Były to osoby reprezentujące różne grupy interesariuszy systemu wsparcia ES w regionie (przedstawiciele ośrodków wsparcia ekonomii społecznej, ROPS oraz IZ RPO WŚ). Ze względu na zagrożenie epidemiologiczne wywiad grupowy zrealizowano w trybie zdalnym (z wykorzystaniem oprogramowania do telekonferencji).

Parametry techniczne:

- średni czas trwania: ok. 120 minut,
- rejestracja przebiegu spotkania,
- z każdego wywiadu sporządzona będzie transkrypcja (pełna).

3. Streszczenie

Firma Lokalne Badania Społeczne przeprowadziła badanie ilościowe i jakościowe na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego – Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Kielcach. Badanie zostało wykonane w ramach projektu pozakonkursowego „Świętokrzyska Ekonomia Społeczna”, realizowanego przez ROPS. **Głównym celem badania było kompleksowe zdiagnozowanie kondycji sektora ekonomii społecznej w województwie świętokrzyskim** tj. weryfikacja ilości i jakości podmiotów ekonomii społecznej wraz z ustaleniem szans i obszarów rozwoju dotychczasowych i nowopowstających podmiotów ekonomii społecznej, przy wykorzystaniu infrastruktury wsparcia ekonomii społecznej.

Zrealizowane zostały następujące etapy badawcze: analiza danych zastanych, badanie ilościowe na próbie 196 PES/PS, a także badanie jakościowe: seria 38 Indywidualnych Wywiadów Pogłębionych z różnymi grupami respondentów oraz Zogniskowany Wywiad Grupowy z przedstawicielami ROPS i OWES.

Wyraźnie widać, że sektor ekonomii społecznej w województwie świętokrzyskim jest bardzo zróżnicowany ze względu na podział terytorialny. W subregionie północnym odnotowano znacznie wyższy udział podmiotów wpisanych na listę przedsiębiorstw społecznych, a także PES/PS prowadzących działalność gospodarczą, sprzedających usługi lub produkty na otwartym rynku, zatrudniających co najmniej 21 pracowników, osiągających roczne przychody przekraczające 1 mln złotych. W subregionie południowym występuje niższy poziom ekonomizacji sektora, a więc wyższy jest udział działalności pożytku publicznego, występuje silne przywiązanie do „tradycyjnych” form finansowania i prowadzenia działalności (np. „wiejska ekonomia społeczna”, oparta na współpracy z samorządem, kołami gospodyń wiejskich czy ochotniczymi strażami pożarnymi).

W zrealizowanej próbie PES/PS najczęściej reprezentowane są następujące branże: edukacja i kultura, gastronomia, w tym catering, usługi społeczne, w tym opiekuńcze, a także rekreacja i turystyka. Ankietowane PES/PS najczęściej są finansowane z dotacji, składek członkowskich oraz darowizn, natomiast rzadziej jest to świadczenie usług na rzecz JST lub sprzedaż usług lub produktów na otwartym rynku. 61 proc. badanych podmiotów nie zatrudnia pracowników etatowych. 66 proc. ankietowanych PES/PS osiągnęło przychody o wartości 100 tys. zł lub niższe, natomiast 79 proc. – na poziomie 500 tys. zł lub niższe.

Przeszło połowa przedstawicieli badanych podmiotów ocenia sytuację ekonomiczną reprezentowanej organizacji w sposób neutralny lub ambiwalentny, 30 proc. respondentów sformułowało pozytywną, natomiast 12 proc. – negatywną ocenę kondycji finansowej PES/PS. Średnia w skali pięciostopniowej wynosi 3,17, co oznacza ocenę bliską opinii neutralnej lub ambiwalentnej (3).

Więcej niż połowa respondentów sądzi, że kondycja ekonomiczna ich podmiotów nie zmieni się w okresie najbliższego roku, licząc od daty realizacji pomiaru. 18 proc. badanych przewiduje poprawę sytuacji ekonomicznej reprezentowanego podmiotu, natomiast 26 proc. jest zdania, że w tym okresie może nastąpić pogorszenie stanu finansów danego PES/PS.

Wśród najczęściej zgłaszanych problemów wewnętrznych wskazywano niski poziom zaangażowania i motywacji pracowników PES/PS, którzy w dużym stopniu rekrutują się z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym. Istotną barierą jest również niewystarczający poziom wiedzy na temat możliwości korzystania ze wsparcia, a także problemy techniczne (np. związane z zapewnieniem lokalu, sprzętu lub wyposażenia) oraz kadrowe i międzyludzkie (w tym m.in. niewystarczająca liczba pracowników, rotacja kadry, liczne absencje, konflikty w zespołach pracowniczych, trudności z komunikacją i budowaniem relacji).

Jako trudności zewnętrzne połowa badanych zwraca uwagę na problemy z pozyskiwaniem środków. Liczna grupa badanych wymienia kwestie proceduralno-administracyjne: zbyt dużą ilością zbędnych obciążeń biurokratycznych, a także skomplikowanymi procedurami. Ankietowani dostrzegają również trudności występujące w szeroko rozumianym otoczeniu ekonomii społecznej, w tym związane z niskim poziomem wiedzy oraz polityką prowadzoną przez jednostki samorządu terytorialnego (np. niewystarczającym poziomem zlecania zadań publicznych czy stosowaniem klauzul lub aspektów społecznych w zamówieniach publicznych).

4. Uwarunkowania prawne

Najważniejszym aktem prawnym w przedmiotowym obszarze jest długo oczekiwana ustawa o ekonomii społecznej, która została uchwalona 5 sierpnia 2022 roku³. Warto zaznaczyć, że wcześniej obszar ekonomii społecznej nie był uregulowany ustawowo. Wspomniany akt prawny wprowadził istotne zmiany, regulując m.in.: organizację i zasady działania przedsiębiorstwa społecznego, zasady uzyskiwania i utraty statusu przedsiębiorstwa społecznego oraz nadzór nad przedsiębiorstwem społecznym, instrumenty wsparcia przedsiębiorstwa społecznego, jak również zasady i formy wspierania rozwoju ekonomii społecznej przez organy administracji publicznej. Oprócz nadania przedmiotowemu obszarowi rangi ustawowej, o co zabiegano od wielu lat, uporządkowane zostały kwestie definicyjne. Ekonomię społeczną zdefiniowano jako „...działalność podmiotów ekonomii społecznej na rzecz społeczności lokalnej w zakresie reintegracji społecznej i zawodowej, tworzenia miejsc pracy dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz świadczenia usług społecznych, realizowaną w formie działalności gospodarczej, działalności pożytku publicznego i innej działalności o charakterze odpłatnym”⁴. Jako podmioty ekonomii społecznej wymienione zostały:

- spółdzielnie socjalne,
- warsztaty terapii zajęciowej i zakłady aktywności zawodowej,
- centra integracji społecznej i kluby integracji społecznej,
- spółdzielnie pracy, w tym spółdzielnie inwalidów i spółdzielnie niewidomych oraz spółdzielnie produkcji rolnej,
- organizacje pozarządowe, o których mowa w art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2022 r. poz. 1327 i 1265), z wyjątkiem partii politycznych, europejskich partii politycznych, związków zawodowych i organizacji pracodawców, samorządów zawodowych, fundacji utworzonych przez partie polityczne i europejskich fundacji politycznych,

³ Ustawa z dnia 5 sierpnia 2022 r. o ekonomii społecznej, Dz. U. z 2022 r. poz. 1812

⁴ Tamże

- podmiot, o którym mowa w art. 3 ust. 3 pkt 1, 2 lub 4 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie⁵.

Ustawa o ekonomii społecznej reguluje również status przedsiębiorstwa społecznego, który mogą posiadać podmioty ekonomii społecznej lub tworzące je jednostki, prowadzące: (1) działalność odpłatną pożytku publicznego, o której mowa w art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, (2) działalność gospodarczą, o której mowa w art. 3 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców (Dz. U. z 2021 r. poz. 162 i 2105 oraz z 2022 r. poz. 24, 974 i 1570) lub (3) inną działalność o charakterze odpłatnym. Działalność przedsiębiorstwa społecznego powinna służyć rozwojowi lokalnemu i mieć na celu: reintegrację społeczną i zawodową osób zagrożonych wykluczeniem społecznym lub realizację usług społecznych. „Przedsiębiorstwo społeczne zatrudnia co najmniej 3 osoby na podstawie umowy o pracę lub spółdzielczej umowy o pracę. Każda z tych osób jest zatrudniona w wymiarze co najmniej 1/2 pełnego wymiaru czasu pracy. (...) W przedsiębiorstwie społecznym (...) co najmniej 30% ogółu osób zatrudnionych stanowią osoby zagrożone wykluczeniem społecznym, wykonujące pracę na podstawie umowy o pracę lub spółdzielczej umowy o pracę. Każda z tych osób zagrożonych wykluczeniem społecznym jest zatrudniona w wymiarze co najmniej 1/2 pełnego wymiaru czasu pracy...”⁶. Co istotne, ustawa precyzuje, że status przedsiębiorstwa społecznego uzyskiwany jest w drodze decyzji wojewody, właściwego terytorialnie dla wnioskującego podmiotu ekonomii społecznej lub tworzącej go jednostki. Dodajmy, że wyzwania związane z wdrażaniem ustawy były przedmiotem licznych dyskusji z respondentami, prowadzonych na etapie badania jakościowego.

Istotnym dokumentem, określającym ramy systemu wsparcia ekonomii społecznej na poziomie ogólnopolskim jest „Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2030 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej” (KPRES)⁷. Aktualna wersja dokumentu obowiązuje od grudnia 2022 r., kiedy Rada Ministrów przyjęła uchwałę zmieniającą poprzedni dokument – „Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2023 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej”. Cel

⁵ Tamże

⁶ Tamże

⁷ „Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2030 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej”, Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa, 2022, załącznik do uchwały nr 212 Rady Ministrów z dnia 26 października 2022 r.

główny Programu zakłada, że „...do roku 2030 podmioty ekonomii społecznej będą ważnym elementem aktywizacji i integracji społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz dostarczycielami usług społecznych...”⁸. Do celu głównego przyporządkowano cele szczegółowe, które obejmują:

- wspieranie trwałego partnerstwa podmiotów ekonomii społecznej z samorządem terytorialnym w realizacji usług społecznych,
- zwiększenie liczby wysokiej jakości miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- zwiększenie konkurencyjności podmiotów ekonomii społecznej na rynku,
- upowszechnienie pozytywnych postaw wobec ekonomii społecznej.

„Regionalny Program Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Świętokrzyskim do 2020 r.”⁹

Najważniejszym dokumentem regulującym politykę wsparcia ekonomii społecznej w regionie jest „Regionalny Program Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Świętokrzyskim do 2020 r.” (dalej: RPRES). Zamieszczone w nim zapisy wynikają z Ustawy o pomocy społecznej i są bezpośrednio związane z zawartością KPRES.

Głównym założeniem RPRES jest „...zaplanowanie spójnych i skoordynowanych działań, wykorzystujących ekonomię społeczną do realizacji celów postawionych w krajowych i regionalnych dokumentach strategicznych”¹⁰. RPRES został silnie powiązany z innymi obowiązującymi w okresie jego opracowywania dokumentami regionalnymi, istotnymi z punktu widzenia rozwoju ekonomii społecznej w województwie świętokrzyskim, w tym m.in. z regionalną strategią w obszarze polityki społecznej oraz RPO. Ostatnia z wymienionych pozycji jest „...kluczowym dokumentem operacyjnym w zakresie wsparcia finansowego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Szczególne znaczenie w zakresie wsparcia

⁸ Tamże

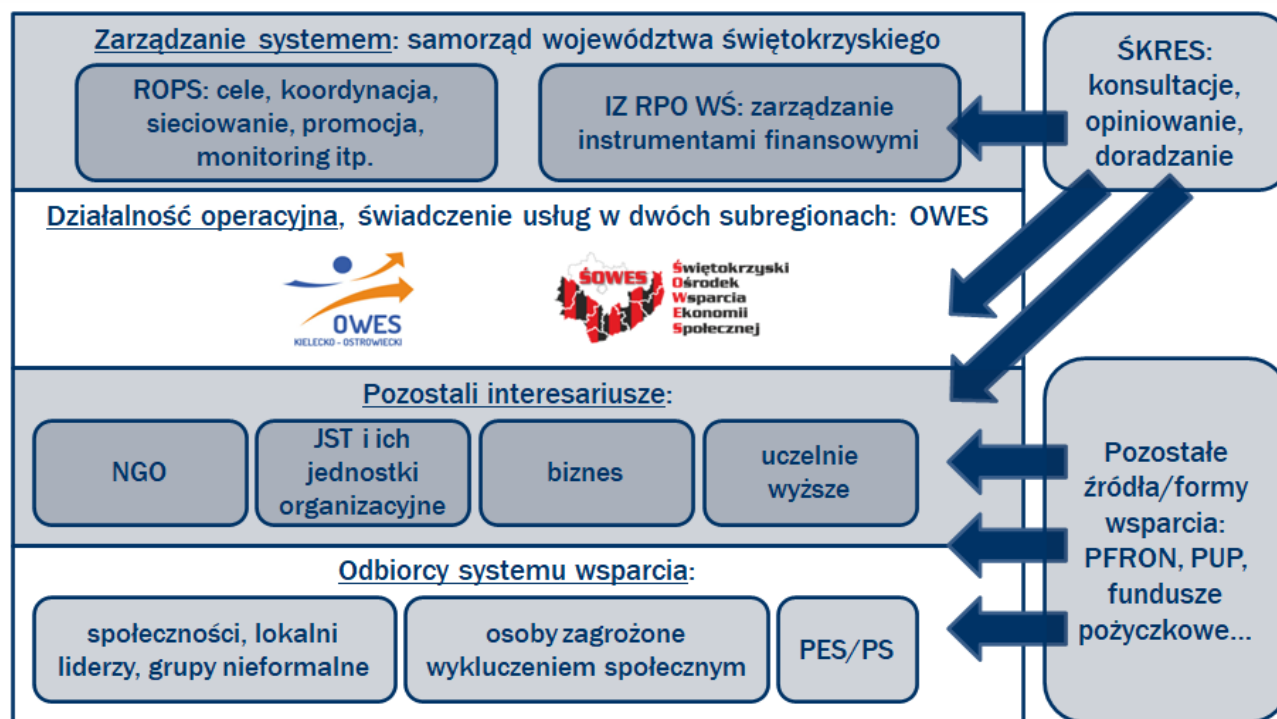
⁹ „Regionalny Program Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Świętokrzyskim do 2020 r.”, Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej, Kielce, 2016

¹⁰ Tamże

obszaru ekonomii społecznej mają zapisy określone w Osi Priorytetowej 9: Włączenie społeczne i walka z ubóstwem”¹¹.

System wsparcia ekonomii społecznej w regionie:

Ilustracja 3. Instytucjonalny schemat systemu wsparcia ekonomii społecznej w województwie świętokrzyskim¹²

W kontekście systemu wsparcia ekonomii społecznej w regionie można wymienić następujących interesariuszy:

- Samorząd Województwa Świętokrzyskiego, który odpowiada za politykę regionalną, w tym pełni funkcję Instytucji Zarządzającej RPO WŚ na lata 2014-2020, odpowiedzialny jest za wybór projektów OWES oraz nadzór nad ich realizacją, a także ma możliwość wpływania na udział ekonomii społecznej w pozostałych obszarach RPO WŚ,
- ROPS w Kielcach odpowiada za koordynację ekonomii społecznej w województwie, a także odpowiedzialny jest za realizację niektórych działań promocyjnych i animacyjnych,

¹¹ Tamże

¹² Opracowanie własne na podstawie wszystkich etapów niniejszej ewaluacji.

- ośrodki wsparcia ekonomii społecznej, które dysponują budżetem na realizację bezpośrednich usług animacji na poziomie lokalnym, tworzenia nowych i wspierania istniejących PES/PS,
- jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne (OPS, PCPR, PUP),
- przedsiębiorcy i organizacje przedsiębiorców,
- organizacje pozarządowe,
- odbiorców wsparcia (indywidualnych oraz instytucjonalnych).

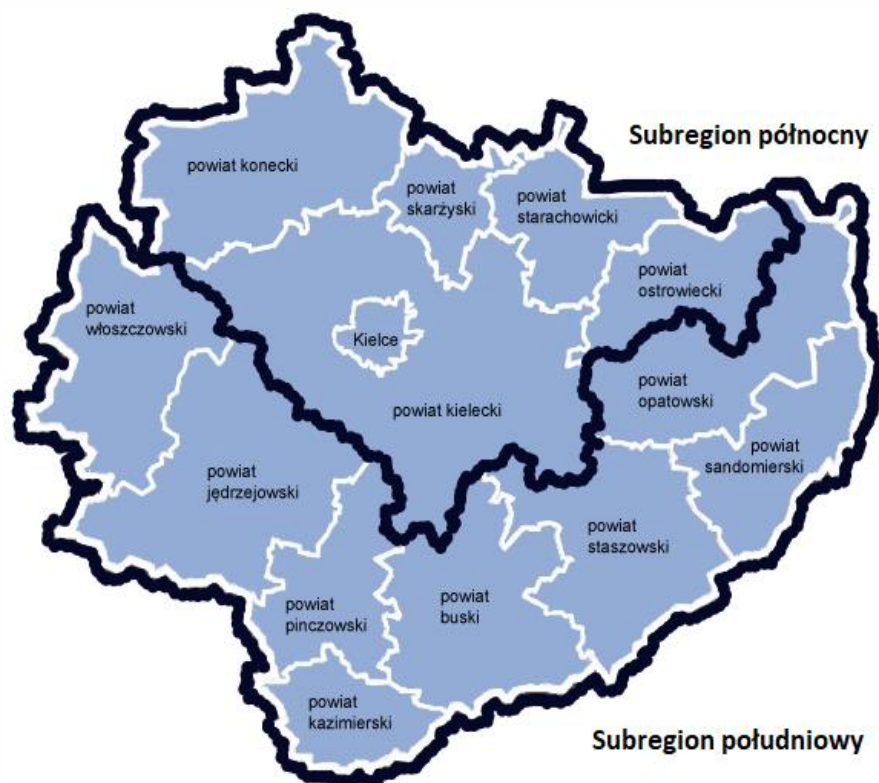
Ośrodki wsparcia ekonomii społecznej w regionie (OWES):

OWES świadczą usługi na rzecz odbiorców końcowych, w tym podmiotów ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych. Wsparcie OWES jest również kierowane do społeczności lokalnych, lokalnych liderów, czy grup inicjatywnych. Ośrodki wsparcia ekonomii społecznej są wyodrębnionymi pod względem organizacyjnym i rachunkowym jednostkami lub partnerstwami podmiotów, powołanymi na rzecz realizacji usług wsparcia ES oraz niedziałającymi dla osiągnięcia zysku (lub przeznaczającymi zysk na działania OWES). OWES realizują swoje działania m.in. poprzez współpracę z jednostkami samorządu terytorialnego i ich jednostkami organizacyjnymi, osobami fizycznymi i przedsiębiorstwami.

W województwie świętokrzyskim funkcjonują 2 akredytowane ośrodki wsparcia ekonomii społecznej, działające w podziale na 2 subregiony:

- Kielecko – Ostrowiecki Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej (KOOWES), tworzony przez Stowarzyszenie „Integracja i Rozwój” – lidera, LGD „Krzemienny Krąg”, Fundację „PEStka” oraz Stowarzyszenie Centrum Wspierania Aktywności Lokalnej CAL, obejmujący następujące powiaty: Kielce (miasto na prawach powiatu), kielecki, konecki, skarżyski, starachowicki i ostrowiecki (subregion północny),
- Świętokrzyski Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej (ŚOWES), współtworzony przez Caritas Diecezji Kieleckiej – lidera, Fundację „Centrum Europy Lokalnej”, Fundację Agencja Rozwoju Regionalnego oraz Świętokrzyskie Centrum Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej, obejmujący następujące powiaty: buski, jędrzejowski, kazimierski, opatowski, pińczowski, staszowski, sandomierski i włoszczowski (subregion południowy).

Ilustracja 4. Mapka województwa świętokrzyskiego z podziałem na powiaty i subregiony¹³

Rodzaje podmiotów ekonomii społecznej:

Spółdzielnie socjalne¹⁴:

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych reguluje zasady tworzenia oraz prowadzenia działalności przez spółdzielnie socjalne, które łączą cechy przedsiębiorstwa oraz organizacji pozarządowej, prowadząc równoległe działalność gospodarczą oraz reintegrację społeczną i zawodową. Należą do kluczowych podmiotów sektora ekonomii społecznej oraz są istotnym instrumentem polityki społecznej w zakresie aktywnej integracji i zwiększania spójności społecznej. W roku 2018 wprowadzono następujące zmiany w ww. ustawie:

- Ułatwienia w zakładaniu spółdzielni socjalnych poprzez warunkowe zmniejszenie liczby założycieli z 5 do 3 osób z obowiązkiem uzupełnienia składu członkowskiego spółdzielni do

¹³ Źródło: opracowanie własne na podstawie: <https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Powiaty-swietokrzyskie-1.jpg>, data dostępu: 29.09.2022 r.

¹⁴ <https://www.gov.pl/web/rodzina/spoldzielnie-socjalne>

5 osób w terminie 12 miesięcy, a także zmianę limitów zatrudnieniowych w przypadku, gdy spółdzielnię socjalną zakładają osoby o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności oraz w przypadku gdy spółdzielnia prowadzi działalność w zakresie usług społecznych użyteczności publicznej.

- Wzmocnienie roli pracowników spółdzielni socjalnych niebędących jej członkami, m. in. poprzez objęcie ich procesem reintegracji społecznej i zawodowej oraz włączeniem w procesy decyzyjne i konsultacyjne w spółdzielni socjalnej – refundacja składek na ubezpieczenia oraz części kosztów pracodawcy dla pracowników spółdzielni będących jednocześnie osobami zagrożonymi wykluczeniem społecznym.
- Możliwość tworzenia „konsorcjum spółdzielczego” w celu wspólnego organizowania sieci produkcji, handlu i usług, promowania działań spółdzielczych oraz wspólnego występowania w zamówieniach publicznych.
- Zwolnienie spółdzielni socjalnych składek na Krajową Radę Spółdzielczą, o ile przynależą one do właściwego związku rewizyjnego.
- Rozszerzenie katalogu osób, które mogą zakładać i przystąpić do spółdzielni socjalnej w charakterze członka lub osoby świadczącej pracę na rzecz spółdzielni socjalnej o: poszukujących pracy niepozostających w zatrudnieniu lub niewykonujących innej pracy zarobkowej opiekunów osób niepełnosprawnych oraz osoby usamodzielniane wychodzące z pieczy zastępczej.
- Ułatwienie funkcjonowania spółdzielni socjalnej – nowe instrumenty wsparcia z Funduszu Pracy oraz PFRON: wprowadzenie nowego instrumentu wsparcia w formie możliwości przyznania środków z Funduszu Pracy na utworzenie stanowiska pracy lub finansowanie kosztów wynagrodzenia dla osób skierowanych przez PUP do pracy w spółdzielni socjalnej (instrumenty przewidziane dla skierowanych osób bezrobotnych, poszukujących pracy niepozostających w zatrudnieniu nie wykonujących innej pracy zarobkowej oraz poszukujących pracy opiekunów osób niepełnosprawnych niepozostających w zatrudnieniu oraz niewykonujących innej pracy zarobkowej oraz rozszerzenie form wsparcia z PFRON w formie możliwości przyznania środków na podjęcie działalności gospodarczej w ramach spółdzielni socjalnej, a także na utworzenie stanowiska pracy w spółdzielni socjalnej dla skierowanych przez PUP osób niepełnosprawnych do pracy w spółdzielni socjalnej oraz

umożliwienie ubiegania się o środki na finansowanie kosztów wynagrodzenia dla osób skierowanych do pracy w spółdzielni socjalnej (analogicznie jak z Funduszu Pracy).

- Praktyki zawodowe w spółdzielniach socjalnych dla uczestników WTZ - wprowadzono możliwość odbycia nieodpłatnych praktyk zawodowych u pracodawcy, w tym spółdzielni socjalnej przez osobę niepełnosprawną realizującą indywidualny program rehabilitacji zawodowej w ramach WTZ (do 15 godzin tygodniowo przez 3 miesiące – z możliwością ich przedłużenia do 6 miesięcy).

Spółdzielnie pracy, w tym spółdzielnie inwalidów i spółdzielnie niewidomych oraz spółdzielnie produkcji rolnej¹⁵:

Spółdzielnie pracy są dobrowolnymi zrzeszeniami (nieograniczonej liczby) osób, które prowadzą wspólne przedsiębiorstwa, w interesie swoich członków oraz w oparciu o ich osobistą pracę. Spółdzielnia może także prowadzić działalność społeczną i kulturalno-oświatową na rzecz swoich członków oraz środowiska, w którym żyją. Spółdzielnie mają prawo do korzystania z pomocy organów władzy państwowej oraz administracji rządowej i samorządowej, w tym ze zwolnień i ulg w świadczeniach publiczno-prawnych. „Działalność spółdzielni pracy obejmuje pełen zakres produkcji i usług na terenie całego kraju. Poza takimi branżami, które są już pewną tradycją w spółdzielczości pracy, jak: spożywcza, odzieżowa, tekstylna, obuwnicza, galanteryjna, gastronomiczna (...), są to (...) spółdzielnie lekarskie, farmaceutyczne czy kosmetyczne...”¹⁶.

Specyficznym przykładem są spółdzielnie inwalidów i niewidomych¹⁷, które „potrafiły dostosować się do nowych warunków gospodarki rynkowej, (...) wymusiło to przekształcenie placówek handlowych, usługowych i zakładów produkcyjnych w nowoczesne podmioty wyposażone i zarządzane w nowoczesny sposób. Spółdzielczość inwalidów to przede wszystkim sklepy, zakłady produkcyjne, usługowe - świadczące także usługi dozoru mienia czy sprzątania...”¹⁸. W spółdzielniach inwalidów większość zatrudnionych stanowią osoby z niepełnosprawnościami. „System dofinansowania pozwala zakładom kompensować podwyższone koszty zatrudnienia niepełnosprawnych, co pozwala oferować produkty i usługi najwyższej jakości i w ten sposób

¹⁵ https://krs.org.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=160&Itemid=347

¹⁶ Tamże

¹⁷ <https://www.krs.org.pl/branze-spoldzielcze/spoldzielczosc-inwalidow-i-niewidomych>

¹⁸ Tamże

umożliwia skuteczne konkutowanie na wolnym rynku. Wszyscy kontrahenci nabywający dobra wytworzone przez spółdzielnie inwalidów i niewidomych są zwolnieni z obowiązkowych wpłat na PFRON...”¹⁹. W tego rodzaju podmiotach prowadzi się szeroko rozumiane działania na rzecz zdrowia i rehabilitacji, a także organizowane są turnusy rehabilitacyjne.

Co istotne, spółdzielnie inwalidów i niewidomych mogą posiadać status zakładów pracy chronionej²⁰, który jest przyznawany przez właściwego terytorialnie wojewodę. Uzyskanie tego statusu wymaga prowadzenia działalności gospodarczej przez okres nie krótszy niż 12 miesięcy oraz zatrudniania co najmniej 25 pracowników (w przeliczeniu na pełne etaty). Ponadto zakład pracy chronionej zobowiązany jest utrzymywać przez okres co najmniej 6 miesięcy przed złożeniem wniosku wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych wynoszący: co najmniej 50 proc., a w tym co najmniej 20 proc. pracowników winny stanowić osoby zaliczone do znacznego lub umiarkowanego stopnia niepełnosprawności (lub co najmniej 30 proc. powinny stanowić osoby niewidome, psychicznie chore lub upośledzone umysłowo, które mają znaczny lub umiarkowany stopień niepełnosprawności). Obiekty i pomieszczenia (np. miejsca pracy, szatnie, korytarze, toalety...) muszą odpowiadać przepisom i zasadom bezpieczeństwa i higieny pracy, tj. uwzględniać potrzeby osób z niepełnosprawnościami niepełnosprawnych oraz spełniać wymagania dostępności.

Specyficznymi podmiotami są spółdzielnie produkcji rolnej²¹, które najczęściej funkcjonują na obszarach wiejskich. „Tworzą je wielorodzinne gospodarstwa rolne, których członkowie łączą pracę w swoim gospodarstwie z członkostwem w spółdzielni. (...) Duże spółdzielnie (...) tworzą własne sieci handlowe, (...) zarówno placówki handlu detalicznego, jak i hurtowego. (...) Prowadzona jest działalność usługowa dla rolników (...), usługi transportowe, remontowo-budowlane czy działalność warsztatowa. Na coraz większą skalę rozwija się agroturystyka...”²².

Organizacje pozarządowe²³:

Organizacjami pozarządowymi są podmioty niebędące jednostkami sektora finansów publicznych w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych lub

¹⁹ Tamże

²⁰ <https://www.biznes.gov.pl/pl/opisy-procedur/-/proc/294>

²¹ <https://krs.org.pl/branze-spoldzielcze/rolnicze-spoldzielnie-produkcyjne>

²² Tamże

²³ Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2022 r. poz. 1327 i 1265)

przedsiębiorstwami, instytucjami badawczymi, bankami i spółkami prawa handlowego będącymi państwowymi lub samorządowymi osobami prawnymi, a także niedziałające w celu osiągnięcia zysku – osoby prawne lub jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, którym odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną, w tym fundacje i stowarzyszenia.

Z przepisów regulujących funkcjonowanie organizacji pozarządowych wyłączone są partie polityczne, europejskie partie polityczne, związki zawodowe i organizacje pracodawców, samorządy zawodowe oraz fundacje utworzone przez partie polityczne i europejskie fundacje polityczne. Warto podkreślić, że do sektora ekonomii społecznej nie zalicza się wszystkich organizacji pozarządowych, a jedynie te, które prowadzą „...działalność (...) na rzecz społeczności lokalnej w zakresie reintegracji społecznej i zawodowej, tworzenia miejsc pracy dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz świadczenia usług społecznych, realizowaną w formie działalności gospodarczej, działalności pożytku publicznego i innej działalności o charakterze odpłatnym...”²⁴.

Podmioty, o których mowa w art. 3 ust. 3 pkt 1, 2 lub 4 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie²⁵:

Do sektora ekonomii społecznej zaliczane są również:

- osoby prawne i jednostki organizacyjne działające na podstawie przepisów o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w RP, o stosunku Państwa do innych kościołów i związków wyznaniowych oraz o gwarancjach wolności sumienia i wyznania, jeżeli ich cele statutowe obejmują prowadzenie działalności pożytku publicznego,
- stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego,
- spółki akcyjne i spółki z o.o. oraz kluby sportowe będące spółkami działającymi na podstawie przepisów ustawy z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie (Dz. U. z 2022 r. poz. 1599 i 2185), które nie działają w celu osiągnięcia zysku oraz przeznaczają całość dochodu na realizację celów statutowych oraz nie przeznaczają zysku do podziału między swoich udziałowców, akcjonariuszy i pracowników.

²⁴ Ustawa z dnia 5 sierpnia 2022 r. o ekonomii społecznej, Dz. U. z 2022 r. poz. 1812

²⁵ Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2022 r. poz. 1327 i 1265)

Do ostatniej z wymienionych grup zaliczane są spółki non-profit, których charakter ściśle wiąże się z realizacją celów społecznych. W praktyce najczęściej są to spółki z ograniczoną odpowiedzialnością. Tego rodzaju podmioty mogą funkcjonować jako²⁶:

- spółki, które spełniają warunki przewidziane w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, co uprawnia je do prowadzenia działalności pożytku publicznego,
- firmy społeczne, o ile spełniają dodatkowe warunki wynikające z Wytycznych dot. realizacji projektów w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem Europejskiego Funduszu Społecznego.

Warsztaty terapii zajęciowej²⁷:

Warsztaty terapii zajęciowej działają na rzecz osób niepełnosprawnych ze znacznym i umiarkowanym stopniem niepełnosprawności. Placówki te umożliwiają swoim podopiecznym rehabilitację społeczną i zawodową w zakresie zdobywania lub przywracania samodzielności, umiejętności i kwalifikacji niezbędnych do podejmowania zatrudnienia. „Warsztaty mogą być organizowane przez fundacje, stowarzyszenia lub przez inne podmioty jak np. jednostki samorządu terytorialnego czy zakłady pracy chronionej, posiadające osobowość prawną lub zdolność do czynności prawnych i stanowią część ich struktury organizacyjnej. Istnieje wiele form i technik terapii zajęciowej, dzięki którym uczestnicy uczą się czynności życia codziennego oraz zaradności osobistej, a także rozwijają psychofizyczną sprawność oraz podstawowe, a często i specjalistyczne umiejętności zawodowe. Celem tych działań jest osiągnięcie kwalifikacji, które umożliwiają szkolenie zawodowe oraz podjęcie pracy. Dla każdego uczestnika WTZ opracowywany jest indywidualny program rehabilitacji, który zawiera informacje dotyczące osoby niepełnosprawnej, planowanych działań terapeutycznych i spodziewanych efektów. Rada programowa WTZ dokonuje okresowej oraz kompleksowej oceny realizacji programu rehabilitacji i osiągniętych postępów uczestnika, uzasadniających: podjęcie zatrudnienia i kontynuowanie rehabilitacji zawodowej w warunkach pracy chronionej lub na przystosowanym stanowisku pracy; potrzebę skierowania osoby niepełnosprawnej do ośrodka wsparcia, ze względu na brak postępów w rehabilitacji

²⁶ <https://przedsiębiorstwospoleczne.pl/co-to-jest-spolka-non-profit-i-czy-jest-organizacja-pozarzadowa/>

²⁷ <https://www.pfron.org.pl/instytucje/placowki/wtz/>

i niemożność podjęcia zatrudnienia; przedłużenie terapii: dla osób mających szansę w okresie dłuższej rehabilitacji na postępy, które umożliwią podjęcie zatrudnienia w warunkach pracy chronionej lub na rynku pracy; przedłużenie pobytu w WTZ z powodu okresowego braku możliwości podjęcia zatrudnienia (brak miejsc pracy), albo okresowego braku możliwości skierowania osoby niepełnosprawnej do ośrodka wsparcia..."²⁸.

Zakłady aktywności zawodowej²⁹:

Zakład aktywności zawodowej (ZAZ) jest wyodrębnioną organizacyjnie i finansowo jednostką, zatrudniającą osoby ze znacznym stopniem niepełnosprawności oraz osoby z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, u których stwierdzono autyzm, upośledzenie umysłowe lub chorobę psychiczną. Osoby te mają specjalne potrzeby i wymagają specjalnych (chronionych) warunków pracy. „ZAZ może być utworzony na terenie, gdzie są problemy ze znalezieniem stanowisk pracy chronionej i starosta wyda opinię o potrzebie utworzenia zakładu aktywności zawodowej na danym terenie..."³⁰. Tego rodzaju podmioty mogą być prowadzone przez jednostki samorządu terytorialnego szczebla gminnego lub powiatowego, a także przez organizacje pozarządowe (fundacje, stowarzyszenia lub inne organizacje, których zadaniem statutowym jest rehabilitacja społeczna i zawodowa osób z niepełnosprawnościami). „Organizator składa do właściwej jednostki organizacyjnej samorządu województwa (podległej marszałkowi województwa) wniosek o utworzenie zakładu aktywności zawodowej i zawiera umowę o dofinansowanie ze środków PFRON kosztów utworzenia i działania zakładu. Warunki umowy oraz wysokość dofinansowania podlega negocjacom. Wniosek o przyznanie statusu zakładu aktywności zawodowej organizator składa do wojewody..."³¹.

Centra integracji społecznej³²:

Podstawą prawną funkcjonowania centrów integracji społecznej (CIS) jest ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym. Zadaniem CIS jest świadczenie usług służących

²⁸ Tamże

²⁹ <https://www.pfron.org.pl/instytucje/placowki/zaz/>

³⁰ Tamże

³¹ Tamże

³² <https://www.gov.pl/web/rodzina/podmioty-zatrudnienia-socjalnego-cis-i-kis>

reintegracji społecznej i zawodowej osób długotrwale bezrobotnych, w kryzysie bezdomności, osób z niepełnosprawnościami, uzależnionych od alkoholu i narkotyków, chorych psychicznie, zwalnianych z zakładów karnych oraz uchodźców. „Centrum integracji społecznej może być utworzone przez JST lub organizacje pozarządowe i podmioty kościelne i spółdzielnie socjalne osób prawnych. (...) Reintegracja społeczna realizowana w CIS obejmuje m.in. kształcenie umiejętności niezbędnych do pełnienia ról społecznych, naukę planowania i gospodarowania dochodami. Integracja zawodowa polega natomiast w szczególności na umożliwieniu uczestnikom centrum nabycia nowych umiejętności zawodowych umożliwiających przekwalifikowanie lub podwyższenie kwalifikacji. Działalność CIS jest współfinansowana ze środków publicznych w szczególności ze: środków własnych JST, EFS i funduszu pracy. Centra podlegają rejestracji, a decyzję o przyznaniu statusu podejmuje wojewoda...”³³.

Kluby integracji społecznej³⁴:

Na podstawie tych samych regulacji prawnych działają kluby integracji społecznej (KIS), które mogą być tworzone przez jednostki samorządu terytorialnego (lub podległe im jednostki organizacyjne, jak np. ośrodki pomocy społecznej, centra usług społecznych czy domy pomocy społecznej), organizacje pozarządowe i podmioty kościelne i spółdzielnie socjalne osób prawnych. „Kluby podobnie jak centra prowadzą reintegrację społeczną i zawodową polegającą, m.in. na organizowaniu: działań mających na celu pomoc w znalezieniu pracy, robót publicznych, prac społecznie użytecznych, poradnictwa prawnego, staży, działań samopomocowych. Funkcjonowanie KIS może być współfinansowane ze środków UE lub JST...”³⁵.

³³ Tamże

³⁴ Tamże

³⁵ Tamże

5. Podstawowe fakty o sektorze ekonomii społecznej w regionie

W tym rozdziale prezentujemy kluczowe informacje na temat liczby i struktury podmiotów ekonomii społecznej w województwie świętokrzyskim. Co niezmiernie istotne, zostały one podzielone na dwie części. Pierwsza z nich obejmuje przedsiębiorstwa społeczne, natomiast druga – podmioty o charakterze reintegracyjnym.

Przedsiębiorstwa społeczne

W pierwszej kolejności analizą objęto przedsiębiorstwa społeczne. W tym celu skorzystano z danych zaczerpniętych z ogólnopolskiej listy podmiotów o zweryfikowanym statusie przedsiębiorstwa społecznego, prowadzonej przez Departament Ekonomii Społecznej i Solidarnej (DES) w Ministerstwie Rodziny i Polityki Społecznej. Wspomniane zestawienie jest konstruowane na podstawie „Wytycznych w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020 (CT 9)” wraz z opisem sposobu weryfikacji statusu przedsiębiorstwa społecznego (PS)³⁶.

Tabela 5. Lista przedsiębiorstw społecznych w województwie świętokrzyskim³⁷

Lp.	nazwa	forma prawna	miejsowość	powiat	subregion
1	Fundacja „Świętokrzyskie Centrum Sportu”	fundacja	Busko-Zdrój	buski	południowy
2	Fundacja Kreatywnych Zmian Społecznych	fundacja	Zborówek	buski	południowy
3	Fundacja Małgorzaty i Arkadiusza Kochanowiczów "M.A.K"	fundacja	Pawłów	buski	południowy
4	OpieQn sp. z o.o.	spółka non profit (sp. z o.o.)	Badrzychowice	buski	południowy
5	STOWARZYSZENIE „PASJA VITAE”	stowarzyszenie	Busko-Zdrój	buski	południowy
6	Spółdzielnia Socjalna „PRZYSMAK”	spółdzielnia socjalna	Sędziszów	jędrzejowski	południowy
7	Business Gold Group Sp. z o.o.	spółka non profit (sp. z o.o.)	Jędrzejów	jędrzejowski	południowy
8	Leśne Zacisze Przedsiębiorstwo Społeczne Sp. z o.o.	spółka non profit (sp. z o.o.)	Oksa	jędrzejowski	południowy

³⁶ Wytyczne weszły w życie 9 stycznia 2018 r.

³⁷ Źródło: Departament Ekonomii Społecznej i Solidarnej (DES) w Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, stan na 20.11.2022 r.

9	NatiBud sp. z o.o.	spółka non profit (sp. z o.o.)	Sędziszów	jędrzejowski	południowy
10	PatBox sp. z o.o.	spółka non profit (sp. z o.o.)	Jędrzejów	jędrzejowski	południowy
11	ProBono24 sp. z o.o.	spółka non profit (sp. z o.o.)	Jędrzejów	jędrzejowski	południowy
12	StolarDąb sp. z o.o.	spółka non profit (sp. z o.o.)	Jędrzejów	jędrzejowski	południowy
13	Gezelin Sp. z o.o.	spółka non profit (spółka akcyjna)	Jędrzejów	jędrzejowski	południowy
14	Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Brus, Gozna, Wygoda	stowarzyszenie	Brus	jędrzejowski	południowy
15	Spółdzielnia Socjalna „Kazimierskie Smaki”	spółdzielnia socjalna	Gorzków	kazimierski	południowy
16	Fundacja Aktywni Obywatele	fundacja	Kielce	Kielce	północny
17	Fundacja Instytut Rozwoju Rynku	fundacja	Kielce	Kielce	północny
18	Fundacja Mini College	fundacja	Kielce	Kielce	północny
19	FUNDACJA NA RZECZ PROMOCJI ZDROWIA „PULS”	fundacja	Kielce	Kielce	północny
20	Fundacja naukowa Twórcze Myślenie	fundacja	Kielce	Kielce	północny
21	Fundacja Promocji Zdrowego Stylu Życia i Ekologii „Słoiki Baby Jagi”	fundacja	Cedzyna	Kielce	północny
22	Fundacja Przystań w Naturze	fundacja	Kielce	Kielce	północny
23	Fundacja Rodzina Transportowa	fundacja	Kielce	Kielce	północny
24	Fundacja Rozwoju Osobistego i Sportowego - Akademia Sportu Kielce	fundacja	Kielce	Kielce	północny
25	Fundacja Integracja Rozwój Edukacja	fundacja	Kielce	Kielce	północny
26	Oh! Fundacja	fundacja	Kielce	Kielce	północny
27	Spółdzielnia Socjalna „Tropem Przygody”	spółdzielnia socjalna	Kielce	Kielce	północny
28	Spółdzielnia Socjalna Stacja Biznesu	spółdzielnia socjalna	Kielce	Kielce	północny
29	Spółdzielnia Socjalna Video-Event	spółdzielnia socjalna	Kielce	Kielce	północny
30	Progressum Spółka not-for-profit Spółka z o.o.	spółka non profit (europejska)	Kielce	Kielce	północny
31	B.L.P. WEAR Spółka not for profit Sp. z o.o.	spółka non profit (sp. z o.o.)	Kielce	Kielce	północny
32	CyberSpace sp. z o.o.	spółka non profit (sp. z o.o.)	Kielce	Kielce	północny
33	Księgowość, Podatki, Kadry i Płace - FINANSOWA sp. z o.o.	spółka non profit (sp. z o.o.)	Kielce	Kielce	północny
34	Stowarzyszenie „Arka Nadziei”	stowarzyszenie	Kielce	Kielce	północny
35	Stowarzyszenie Football Trial	stowarzyszenie	Kielce	Kielce	północny
36	Stowarzyszenie PROREW	stowarzyszenie	Kielce	Kielce	północny

37	Stowarzyszenie Sportowe Klincz	stowarzyszenie	Kielce	Kielce	północny
38	Fundacja Logopedika Centrum Szkoleń i Terapii	fundacja	Chmielnik	kielecki	północny
39	eKoliber sp. z o.o.	spółka non profit (sp. z o.o.)	Zagnańsk	kielecki	północny
40	Johnny's Food Service Sp. z o.o	spółka non profit (sp. z o.o.)	Końskie	kielecki	północny
41	Stowarzyszenie Opieki Paliatywno – Hospicyjnej im. Bł. Ks. Kazimierza Sykułskiego w Rudzie Białaczowskiej	stowarzyszenie	Gowarczów	kielecki	północny
42	Fundacja „PERFECT WAY”	fundacja	Dziewiątle	opatowski	południowy
43	Fundacja „OTO MY”	fundacja	Opatów	opatowski	południowy
44	Fundacja STAN-ART.	fundacja	Opatów	opatowski	południowy
45	Spółdzielnia Socjalna Porządek Musi Być	spółdzielnia socjalna	Sadowie	opatowski	południowy
46	Centrum Inwestycji Społecznych Sp. z .o.o	spółka non profit (sp. z o.o.)	Brzozowa	opatowski	południowy
47	Stowarzyszenie Bartosz	stowarzyszenie	Opatów	opatowski	południowy
48	Fundacja Anielskie Skrzydła	fundacja	Ostrowiec Świętokrzyski	ostrowiecki	północny
49	Fundacja Centrum Rozwoju Regionalnego EDU-BAŁT	fundacja	Baltów	ostrowiecki	północny
50	Spółdzielnia Socjalna Koliber	spółdzielnia socjalna	Ostrowiec Świętokrzyski	ostrowiecki	północny
51	Craft Media Sp. z o.o.	spółka non profit (sp. z o.o.)	Baltów	ostrowiecki	północny
52	DIM Sp. z o.o. non profit	spółka non profit (sp. z o.o.)	Ostrowiec Świętokrzyski	ostrowiecki	północny
53	Innovaspal Ośrodek Profesjonalizacji Kadr Sp. Z o.o.	spółka non profit (sp. z o.o.)	Ostrowiec Świętokrzyski	ostrowiecki	północny
54	Spółdzielnia Socjalna Salve Regina	spółdzielnia socjalna	Sandomierz	sandomierski	południowy
55	Spółdzielnia Socjalna „AGAWA”	spółdzielnia socjalna	Starachowice	starachowicki	północny
56	Spółdzielnia Socjalna „Starachowiczanka”	spółdzielnia socjalna	Starachowice	starachowicki	północny
57	Spółdzielnia Socjalna Star 2006	spółdzielnia socjalna	Starachowice	starachowicki	północny
58	Katolickie Stow. Niepełnosprawnych Świetlica „Motylkowe Wzgórze”	stowarzyszenie	Starachowice	starachowicki	północny
59	ECO-KORYTNICKI Spółka z o.o.	spółka non profit (sp. z o.o.)	Kolonia Pęcławice	staszowski	południowy
60	Best sp. z o.o.	spółka non profit (sp. z o.o.)	Bukowa	włoszczowski	południowy

Według stanu na listopad 2022 r. w województwie świętokrzyskim funkcjonowało 60 przedsiębiorstw społecznych. Najwięcej było ich w subregionie północnym (36), natomiast w subregionie południowym – 24. Jedynym powiatem, w którym nie funkcjonują podmioty wpisane na listę przedsiębiorstw społecznych jest powiat pińczowski, zlokalizowany w subregionie południowym.

11 podmiotów to spółdzielnie socjalne, co stanowi prawie 1/5 całej zbiorowości PS w województwie świętokrzyskim. W powyższej bazie znajduje się również 29 fundacji lub stowarzyszeń (mniej niż połowa) oraz 20 spółek z o.o. non-profit (1/3 wszystkich PS). Odnosząc te dane do wskaźników ogólnopolskich, na 2 127 przedsiębiorstw społecznych w naszym kraju ponad 33 proc. stanowią spółdzielnie socjalne, prawie 40 proc. – fundacje lub stowarzyszenia, natomiast 26 proc. stanowią spółki z o.o. non-profit. Oznacza to, że w porównaniu do całego kraju w regionie występuje relatywnie niski udział spółdzielni socjalnych, natomiast nadreprezentowane są organizacje pozarządowe oraz spółki z o.o. non-profit. Jeśli chodzi o rodzaj prowadzonej działalności, PS w województwie świętokrzyskim najczęściej funkcjonują w sferze edukacji i kultury, usługach dla firm, organizacji lub instytucji publicznych, handlu i pozostałych usługach, w branży gastronomicznej, rekreacji, turystyce i zakwaterowaniu, usługach komunalnych, usługach socjalnych, budownictwie, natomiast rzadziej – w obszarze zdrowia i urody, pozostałej produkcji i przemyśle, produkcji i przetwórstwie żywności, a także w branży „dom i ogród”. Dodajmy, że powyższe odsetki nie sumują się do 100 proc., ponieważ PS mogą prowadzić działalność w różnych obszarach.

Tabela 6. Liczba przedsiębiorstw społecznych z podziałem na województwa³⁸

Lp.	województwo	liczba przedsiębiorstw społecznych
1	podkarpackie	321
2	śląskie	312
3	wielkopolskie	153
4	kujawsko-pomorskie	143
5	łódzkie	129
6	małopolskie	126
7	lubelskie	124
8	podlaskie	119

³⁸ Tamże

9	pomorskie	114
10	warmińsko-mazurskie	110
11	lubuskie	106
12	dolnośląskie	105
13	zachodniopomorskie	79
14	mazowieckie	69
15	świętokrzyskie	60
16	opolskie	56

Wyraźnie widać, że województwo świętokrzyskie zajmuje przedostatnie miejsce pod względem liczby przedsiębiorstw społecznych, wpisanych na listę prowadzoną przez MRiPS, wyprzedając jedynie województwo opolskie. Dodajmy, że są to regiony o relatywnie niskiej liczbie ludności. Liderami rankingu są województwa podkarpackie i śląskie, zaś trzecią pozycję zajęła Wielkopolska, która jest uznawana przez wielu ekspertów za region o relatywnie wysokim poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego (również w sferze ekonomii społecznej).

Poniżej prezentujemy zestawienie spółdzielni socjalnych w regionie, utworzone na podstawie danych pozyskanych z Krajowego Rejestru Sądowego.

Tabela 7. Lista spółdzielni socjalnych w województwie świętokrzyskim³⁹

Lp.	Nazwa	Miejscowość	subregion	powiat	Liczba SS w powiecie
1	SPÓŁDZIELNIA SOCJALNA "AWOKADO" W LIKWIDACJI	BUSKO-ZDRÓJ	południowy	buski	4
2	PRZEDSIĘBIORSTWO HANDLOWO USŁUGOWE DALIA SPÓŁDZIELNIA SOCJALNA	BUSKO-ZDRÓJ	południowy	buski	
3	STUDIO ODCIĄGANIA I RELAKSU EUPHORIA SPÓŁDZIELNIA SOCJALNA	BUSKO-ZDRÓJ	południowy	buski	
4	SPÓŁDZIELNIA SOCJALNA CAŁOROCZNA	WIDUCHOWA	południowy	buski	
5	WIELOBRANŻOWA SPÓŁDZIELNIA SOCJALNA JEDNOŚĆ W JĘDRZEJOWIE W LIKWIDACJI	JĘDRZEJÓW	południowy	jędrzejowski	2
6	SPÓŁDZIELNIA SOCJALNA PRZYSMAK	SĘDZISZÓW	południowy	jędrzejowski	
7	SPÓŁDZIELNIA SOCJALNA KAZIMIERSKIE SMAKI	GORZKÓW	południowy	kazimierski	1
8	MILMAX WIELOBRANŻOWA SPÓŁDZIELNIA SOCJALNA	KIELCE	północny	Kielce	14
9	SPÓŁDZIELNIA SOCJALNA SMAKOSZ W KIELCACH	KIELCE	północny	Kielce	
10	SPÓŁDZIELNIA SOCJALNA DAGAZ	KIELCE	północny	Kielce	
11	SPÓŁDZIELNIA SOCJALNA EKO W LIKWIDACJI	KIELCE	północny	Kielce	

³⁹ Źródło: Krajowy Rejestr Sądowy, <https://ekrs.ms.gov.pl/web/wyszukiwarka-krs/strona-glowna/index.html>, data dostępu: 22.11.2022 r.

12	SPÓŁDZIELNIA SOCJALNA TROPEM PRZYGODY	KIELCE	północny	Kielce	
13	SPÓŁDZIELNIA SOCJALNA OPEN	KIELCE	północny	Kielce	
14	SPÓŁDZIELNIA SOCJALNA AGRO-BUD	KIELCE	północny	Kielce	
15	ŚWIĘTOKRZYSKA SPÓŁDZIELNIA SOCJALNA CLEAN SPACE	KIELCE	północny	Kielce	
16	SPÓŁDZIELNIA SOCJALNA KIELECKA W LIKWIDACJI	KIELCE	północny	Kielce	
17	SPÓŁDZIELNIA SOCJALNA G5-WASH.PL	KIELCE	północny	Kielce	
18	SPÓŁDZIELNIA SOCJALNA MIG-BUD	KIELCE	północny	Kielce	
19	SPÓŁDZIELNIA SOCJALNA EKO LIDER	KIELCE	północny	Kielce	
20	SPÓŁDZIELNIA SOCJALNA VIDEO - EVENT	KIELCE	północny	Kielce	
21	SPÓŁDZIELNIA SOCJALNA STACJA BIZNESU	KIELCE	północny	Kielce	
22	EKOOPAŁEK SPÓŁDZIELNIA SOCJALNA	BILCZA	północny	kielecki	6
23	EKO PRZYSZŁOŚĆ SPÓŁDZIELNIA SOCJALNA W LIKWIDACJI	CHMIELNIK	północny	kielecki	
24	CHMIELNICKIE SMAKI SPÓŁDZIELNIA SOCJALNA W LIKWIDACJI	CHMIELNIK	północny	kielecki	
25	SPÓŁDZIELNIA SOCJALNA POD JODŁAMI W LIKWIDACJI	KAKONIN	północny	kielecki	
26	EKO SUKCES SPÓŁDZIELNIA SOCJALNA W ŁOPUSZNI	ŁOPUSZNO	północny	kielecki	
27	ARES WIELOBRANŻOWA SPÓŁDZIELNIA SOCJALNA	PIEKOSZÓW	północny	kielecki	4
28	SPÓŁDZIELNIA SOCJALNA NAD CZARNĄ	KOŃSKIE	północny	konecki	
29	SAMORZĄDOWA SPÓŁDZIELNIA SOCJALNA	RADOSZYCE	północny	konecki	
30	SPÓŁDZIELNIA SOCJALNA NADZIEJA W STĄPORKOWIE	STĄPORKÓW	północny	konecki	
31	METALOWIEC SPÓŁDZIELNIA SOCJALNA W LIKWIDACJI	STĄPORKÓW	północny	konecki	1
32	SPÓŁDZIELNIA SOCJALNA PORZĄDEK MUSI BYĆ!	SADOWIE	południowy	opatowski	7
33	SPÓŁDZIELNIA SOCJALNA STOLBUD W OSTROWCU ŚWIĘTOKRZYSKIM	OSTROWIEC ŚWIĘTOKRZYSKI	północny	ostrowiecki	
34	SPÓŁDZIELNIA SOCJALNA ALTERNATYWA 5 W LIKWIDACJI	OSTROWIEC ŚWIĘTOKRZYSKI	północny	ostrowiecki	
35	OSTROWIECKA SPÓŁDZIELNIA SOCJALNA W OSTROWCU ŚWIĘTOKRZYSKIM	OSTROWIEC ŚWIĘTOKRZYSKI	północny	ostrowiecki	
36	SPÓŁDZIELNIA SOCJALNA OSTROWIEC	OSTROWIEC ŚWIĘTOKRZYSKI	północny	ostrowiecki	
37	SPÓŁDZIELNIA SOCJALNA BLUE PUB W LIKWIDACJI	OSTROWIEC ŚWIĘTOKRZYSKI	północny	ostrowiecki	
38	SPÓŁDZIELNIA SOCJALNA BETSYSTEM W LIKWIDACJI	OSTROWIEC ŚWIĘTOKRZYSKI	północny	ostrowiecki	
39	SPÓŁDZIELNIA SOCJALNA KOLIBER	WOROWICE	północny	ostrowiecki	5
40	SPÓŁDZIELNIA SOCJALNA ŁONIOWIANKA W LIKWIDACJI	ŁONIÓW	południowy	sandomierski	
41	SPÓŁDZIELNIA SOCJALNA OD NOWA Z SIEDZIBĄ W ŁONIEWIE 94	ŁONIÓW	południowy	sandomierski	
42	SPÓŁDZIELNIA SOCJALNA DZIECIĘCY ŚWIAT	MŚCÍÓW	południowy	sandomierski	

43	SPÓŁDZIELNIA SOCJALNA WYŻSZE PIĘTRO KULTURY	SANDOMIERZ	południowy	sandomierski	
44	SPÓŁDZIELNIA SOCJALNA SALVE REGINA	SANDOMIERZ	południowy	sandomierski	
45	SPÓŁDZIELNIA SOCJALNA JODEŁKA	BLIŻYN	północny	skarżyski	8
46	WIELOBRANŻOWA SPÓŁDZIELNIA SOCJALNA CENTRUM RODZINIE W LIKWIDACJI	SKARŻYSKO-KAMIENNA	północny	skarżyski	
47	SPÓŁDZIELNIA SOCJALNA POMOC I OPIEKA 45+	SKARŻYSKO-KAMIENNA	północny	skarżyski	
48	WIELOBRANŻOWA SPÓŁDZIELNIA SOCJALNA POMOCNA DŁOŃ	SKARŻYSKO-KAMIENNA	północny	skarżyski	
49	SPÓŁDZIELNIA SOCJALNA SAMOPOMOC KREATYWNA	SKARŻYSKO-KAMIENNA	północny	skarżyski	
50	WIELOBRANŻOWA SPÓŁDZIELNIA SOCJALNA PARASOL W SKARŻYSKU-KAMIENNEJ	SKARŻYSKO-KAMIENNA	północny	skarżyski	
51	WIELOBRANŻOWA SPÓŁDZIELNIA SOCJALNA WACHLARZ W SKARŻYSKU-KAMIENNEJ W LIKWIDACJI	SKARŻYSKO-KAMIENNA	północny	skarżyski	
52	SPÓŁDZIELNIA SOCJALNA PROM W LIKWIDACJI	SKARŻYSKO-KAMIENNA	północny	skarżyski	
53	SPÓŁDZIELNIA SOCJALNA MOTO-PIASK"	MIRZEC	północny	starachowicki	5
54	SPÓŁDZIELNIA SOCJALNA AGAWA	STARACHOWICE	północny	starachowicki	
55	SPÓŁDZIELNIA SOCJALNA STARACHOWICZANKA	STARACHOWICE	północny	starachowicki	
56	SPÓŁDZIELNIA SOCJALNA STAR 2006	STARACHOWICE	północny	starachowicki	
57	POWIATOWA SPÓŁDZIELNIA SOCJALNA INTEGRACJA	STARACHOWICE	północny	starachowicki	
58	SPÓŁDZIELNIA SOCJALNA GRANT W LIKWIDACJI	OLEŚNICA	południowy	staszowski	4
59	SPÓŁDZIELNIA SOCJALNA LEPSZA PRZYSZŁOŚĆ W LIKWIDACJI	PEĆŁAWICE GÓRNE	południowy	staszowski	
60	SPÓŁDZIELNIA SOCJALNA PRACUJMY RAZEM	POŁANIEC	południowy	staszowski	
61	SPÓŁDZIELNIA SOCJALNA TURKUS W LIKWIDACJI	STASZÓW	południowy	staszowski	
62	SPÓŁDZIELNIA SOCJALNA SECEMIANKA W LIKWIDACJI	SECEMIN	południowy	włoszczowski	2
63	ORBITAL CENTER SPÓŁDZIELNIA SOCJALNA	WŁOSZCZOWA	południowy	włoszczowski	

Według stanu na 20.11.2022 r. w województwie świętokrzyskim zarejestrowane były 63 spółdzielnie socjalne. Powyższe informacje zostały zebrane na podstawie danych Krajowego Rejestru Sądowego, które należy interpretować z dużą ostrożnością, ponieważ zestawienie zawiera m.in. podmioty pozostające w likwidacji, zatem nie wiemy dokładnie, ile spośród prezentowanych spółdzielni faktycznie prowadzi działalność (przypomnijmy, że na zamieszczonej wyżej, ministerialnej liście PS jest 11 spółdzielni socjalnych). Najwięcej tego rodzaju podmiotów zarejestrowano w Kielcach (14) oraz w powiatach: skarżyskim (8), ostrowieckim (7), kieleckim (6), starachowickim i sandomierskim (po 5). W subregionie północnym odnotowano 44 spółdzielnie socjalne, natomiast w południowym – 19. Dodajmy, że liczba spółdzielni socjalnych w zestawieniu,

opublikowanym na stronie internetowej ROPS wynosi 35⁴⁰. Z kolei w bazie Ogólnopolskiego Związku Rewizyjnego Spółdzielni Socjalnych figuruje 48 podmiotów⁴¹.

W tym miejscu warto przywołać publikację Waldemara Żbika pt. „Jak wygląda przeciętna spółdzielnia socjalna”, zamieszczoną na stronie internetowej „Spółdzielnia socjalna w praktyce”. Autor cytuje w niej ogólnopolskie badania GUS z roku 2016, które pokazywały, że nieaktywnych było ok. 35 proc. zarejestrowanych spółdzielni socjalnych, przy czym jest to stopień „przeżywalności” porównywalny do działających na otwartym rynku podmiotów komercyjnych⁴².

W bazie przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego odnotowano 427 organizacji pozarządowych, z siedzibą na obszarze województwa świętokrzyskiego⁴³. Co niezmiernie istotne, są to fundacje lub stowarzyszenia, zarejestrowane jako prowadzące działalność gospodarczą (nie wiemy, ile z nich faktycznie podejmuje tego rodzaju aktywność). 29 podmiotów z tej grupy posiada status organizacji pożytku publicznego (niespełna 7 proc.).

W tym miejscu warto nadmienić, że posiadanie statusu OPP nie jest tożsame z prowadzeniem nieodpłatnej lub odpłatnej działalności pożytku publicznego. Jest to tyle istotne, że ostatnią z wymienionych grup zalicza się do podmiotów ekonomii społecznej. Dane na temat tego rodzaju podmiotów są gromadzone przez Główny Urząd Statystyczny, lecz nie są one dostępne w formie publicznie dostępnych zestawień. W Banku Danych Lokalnych GUS można natomiast odnaleźć zbiorcze zestawienia organizacji ze względu na rodzaj prowadzonej działalności. Według stanu na 2020 rok 79,6 proc. organizacji pozarządowych w województwie świętokrzyskim prowadziło wyłącznie nieodpłatną działalność statutową (w całym kraju – 72,6 proc.), 13,3 proc. wykonywało odpłatną działalność statutową bez działalności gospodarczej (18,2 proc. w skali ogólnopolskiej), 4,5 proc. prowadziło działalność gospodarczą bez odpłatnej działalności statutowej (ponad 5,6 proc. w całym kraju), natomiast niespełna 2,6 proc. - odpłatną działalność statutową oraz działalność gospodarczą (3,6 proc. w Polsce)⁴⁴.

⁴⁰ Źródło: Baza podmiotów ekonomii społecznej na stronie es.umws.pl, data dostępu: 23.11.2022 r.

⁴¹ Źródło: katalog spółdzielni socjalnych na stronie OZRSS, <http://ozrss.pl/category/katalog/wojewodztwo/swietokrzyskie/>, data dostępu: 23.11.2022 r.

⁴² Żbik W., „Jak wygląda przeciętna spółdzielnia socjalna”, w: Spółdzielnia socjalna w praktyce, <https://spoldzielniasocjalnawpraktyce.pl/jak-wyglada-przecietna-spoldzielnia-socjalna-animacja/>, data dostępu: 23.11.2022 r.

⁴³ Pełna lista ww. podmiotów znajduje się w aneksie do niniejszego raportu.

⁴⁴ Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS, data dostępu: 7.12.2020 r.

Interesujących informacji dostarcza również raport z badania „Kondycja sektora organizacji pozarządowych 2015”, zrealizowanego przez Stowarzyszenie Klon/Jawor na reprezentatywnej próbie 4 tys. stowarzyszeń i fundacji z całej Polski. Według cytowanych w tym opracowaniu danych z rejestru REGON w regionie funkcjonowało 3578 organizacji (fundacji i stowarzyszeń), co stanowiło 3 proc. zbiorowości podmiotów „trzeciego sektora” w kraju. Liczba stowarzyszeń i fundacji na 10 tys. mieszkańców wyniosła 28⁴⁵.

Tabela 8. Lista spółek z o.o. non-profit w województwie świętokrzyskim⁴⁶

Lp.	nazwa	miejsowość	subregion	powiat
1	Zakład Produkcyjno-Handlowy Związku Niewidomych w Kielcach Sp. z o.o.	Kielce	północny	Kielce
2	Przedsiębiorstwo Społeczne "ALLOZAU" Sp. z o.o.	Bałtów	północny	ostrowiecki
3	Międzywojewódzka Usługowa Spółka Inwalidów w Kielcach Sp. z o.o.	Kielce	północny	Kielce

Według danych zamieszczonych na stronie internetowej, prowadzonej przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego w Kielcach, w regionie funkcjonują 3 spółki z o.o. non-profit. Dwie z nich zostały zarejestrowane w Kielcach, natomiast jedna - w powiecie ostrowieckim. Tego rodzaju podmioty nie występują w subregionie południowym.

Tabela 9. Lista spółdzielni pracy w województwie świętokrzyskim⁴⁷

Lp.	nazwa	miejsowość	subregion	powiat
1	HANDLOWO-PRODUKCYJNA SPÓŁDZIELNIA PRACY W BUSKU-ZDRÓJU W LIKWIDACJI	Busko-Zdrój	południowy	buski
2	SPÓŁDZIELNIA PRACY ZAKŁAD NAPRAWY SAMOCHODÓW W LIKWIDACJI	Chęciny	północny	kielecki
3	HANDLOWO PRODUKCYJNA SPÓŁDZIELNIA PRACY W LIKWIDACJI	Kazimierza Wielka	południowy	kazimierski
4	HANDLOWO - USŁUGOWA SPÓŁDZIELNIA PRACY "CONTRACT" W KIELCACH W UPADŁOŚCI	Kielce	północny	Kielce
5	ROLNICZO HANDLOWA SPÓŁDZIELNIA PRACY "SAMOPOMOC CHŁOPIA" W LIKWIDACJI	Kielce	północny	Kielce

⁴⁵ Raport z badania pn. „Kondycja sektora organizacji pozarządowych 2015”, Stowarzyszenie Klon/Jawor, Warszawa, 2015. Badanie zostało zrealizowane w ramach programu Obywatele dla Demokracji, finansowanego z Funduszy EOG, a także z Funduszu Inicjatyw Obywatelskich oraz środków Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności.

⁴⁶ Źródło: Baza podmiotów ekonomii społecznej na stronie es.umws.pl, data dostępu: 23.11.2022 r.

⁴⁷ Źródło: Krajowy Rejestr Sądowy, <https://ekrs.ms.gov.pl/web/wyszukiwarka-krs/strona-glowna/index.html>, data dostępu: 23.11.2022 r.

6	SPÓŁDZIELNIA PRACY USŁUG REMONTOWO-MONTAŻOWYCH W KIELCACH W UPADŁOŚCI LIKWIDACYJNEJ	Kielce	północny	Kielce
7	SPÓŁDZIELNIA PRACY USŁUGOWO - HANDLOWA "KOMINIARZ" W LIKWIDACJI	Kielce	północny	Kielce
8	WYTWÓRCZA SPÓŁDZIELNIA PRACY "SPOŁEM"	Kielce	północny	Kielce
9	TECHNICZNO - PRODUKCYJNA SPÓŁDZIELNIA PRACY W LIKWIDACJI	Kielce	północny	Kielce
10	DZIEWIARSKA SPÓŁDZIELNIA PRACY "TWÓRCZOŚĆ"	Kielce	północny	Kielce
11	SPÓŁDZIELNIA PRACY BUDOWLANO-USŁUGOWA "ROLBUD" W KIELCACH	Kielce	północny	Kielce
12	SPÓŁDZIELNIA PRACY ZABAWKARSKO-METALOWA "PRECYZJA" W LIKWIDACJI	Kielce	północny	Kielce
13	HANDLOWO-PRODUKCYJNA SPÓŁDZIELNIA PRACY W KIELCACH W UPADŁOŚCI	Kielce	północny	Kielce
14	SPÓŁDZIELNIA PRACY USŁUGOWO-HANDLOWA "UNIPRAL" W KIELCACH	Kielce	północny	Kielce
15	SPÓŁDZIELNIA PRACY "IMIZOL" W UPADŁOŚCI	Kielce	północny	Kielce
16	SPÓŁDZIELNIA PRACY "KOPALINY MINERALNE"	Kielce	północny	Kielce
17	SPÓŁDZIELNIA PRACY TRANSPORTOWO-MOTORYZACYJNA	Kielce	północny	Kielce
18	SPÓŁDZIELNIA PRACY ROBÓT KOLEJOWYCH I BUDOWLANYCH	Kielce	północny	Kielce
19	ZAKŁADY "STALMECH" SPÓŁDZIELNIA PRACY	Kielce	północny	Kielce
20	SPÓŁDZIELNIA PRACY "GALWANIKA"	Kielce	północny	Kielce
21	CHEMICZNA SPÓŁDZIELNIA PRACY "CHEMIPLASTYKA" W LIKWIDACJI	Kielce	północny	Kielce
22	SPÓŁDZIELNIA PRACY "INWESTPROJEKT ŚWIĘTOKRZYSKI"	Kielce	północny	Kielce
23	SPÓŁDZIELNIA PRACY HUTA SZKŁA "SŁAWA" W KIELCACH	Kielce	północny	Kielce
24	SPÓŁDZIELNIA PRACY TRANSPORTOWO-HANDLOWA "TRANSOGRÓD" W KIELCACH W LIKWIDACJI	Kielce	północny	Kielce
25	NIEPUBLICZNY ZAKŁAD OPIEKI ZDROWOTNEJ "MEDIS-MED" LEKARSKA SPECJALISTYCZNA SPÓŁDZIELNIA PRACY W LIKWIDACJI	Kielce	północny	Kielce
26	STUDENCKA SPÓŁDZIELNIA PRACY "WSUWKA"	Kielce	północny	Kielce
27	POLITECHNICZNA SPÓŁDZIELNIA PRACY	Kielce	północny	Kielce
28	SPÓŁDZIELNIA PRACY "ESTEWU" W KIELCACH W LIKWIDACJI	Kielce	północny	Kielce
29	PRODUKCYJNO-USŁUGOWA SPÓŁDZIELNIA PRACY "WSPÓŁPRACA"	Końskie	północny	konecki

30	PRODUKCYJNO-USŁUGOWO-HANDLOWA SPÓŁDZIELNIA PRACY "DRZEWIARZ" W KOŃSKICH	Końskie	północny	konecki
31	HANDLOWO-USŁUGOWA SPÓŁDZIELNIA PRACY "SAMOPOMOC CHŁOPSKA" W LIKWIDACJI	Końskie	północny	konecki
32	SPÓŁDZIELNIA PRACY "TERMOPLAST" W LIKWIDACJI	Końskie	północny	konecki
33	SPÓŁDZIELNIA PRACY "MŁOT" W KOŃSKICH	Końskie	północny	konecki
34	WYTWÓRCZO USŁUGOWA SPÓŁDZIELNIA PRACY "NOWATOR" W LIKWIDACJI	Opatów	południowy	opatowski
35	SPÓŁDZIELNIA PRACY PRZEMYSŁU SPOŻYWCZEGO W OPATOWIE	Opatów	południowy	opatowski
36	SPÓŁDZIELNIA PRACY "MODEKS" W LIKWIDACJI	Ostrowiec Świętokrzyski	północny	ostrowiecki
37	SPÓŁDZIELNIA PRACY "ZJEDNOCZENIE"	Ostrowiec Świętokrzyski	północny	ostrowiecki
38	HANDLOWO - PRODUKCYJNA SPÓŁDZIELNIA PRACY	Pińczów	południowy	pińczowski
39	SPÓŁDZIELNIA PRACY HANDLOWO-GOSPODARCZA W "LIKWIDACJI"	Pińczów	południowy	pińczowski
40	SPÓŁDZIELCZE BIURO TURYSTYCZNE "TURYSTA" SPÓŁDZIELNIA PRACY	Sandomierz	południowy	sandomierski
41	WYTWÓRCZO - USŁUGOWA SPÓŁDZIELNIA PRACY "WISŁA" W LIKWIDACJI	Sandomierz	południowy	sandomierski
42	METALOWA SPÓŁDZIELNIA PRACY "SKAMET"	Skarżysko-Kamienna	północny	skarżyski
43	SPÓŁDZIELNIA PRACY "WKREŹAKI" W LIKWIDACJI	Skarżysko-Kamienna	północny	skarżyski
44	WYTWÓRCZO USŁUGOWA SPÓŁDZIELNIA PRACY "BRZASK" W LIKWIDACJI	Skarżysko-Kamienna	północny	skarżyski
45	SPÓŁDZIELNIA PRACY "MINES"	Skarżysko-Kamienna	północny	skarżyski
46	USŁUGOWO-PRODUKCYJNA SPÓŁDZIELNIA PRACY "PRZEŁOM" W LIKWIDACJI	Starachowice	północny	starachowicki
47	SPÓŁDZIELNIA PRACY "POSTĘP"	Starachowice	północny	starachowicki
48	HANDLOWO PRODUKCYJNA SPÓŁDZIELNIA PRACY W LIKWIDACJI	Starachowice	północny	starachowicki
49	BUDOWLANO-MONTAŻOWA SPÓŁDZIELNIA PRACY "BUDOMONT" W STASZOWIE ZAKŁAD PRACY CHRONIONEJ W LIKWIDACJI	Staszów	południowy	staszowski
50	SPÓŁDZIELNIA PRACY "WUMET" W STASZOWIE W LIKWIDACJI	Staszów	południowy	staszowski
51	STOPNICKIE ZAKŁADY WYTWÓRCZOŚCI ARTYSTYCZNEJ SPÓŁDZIELNIA PRACY W STOPNICY	Stopnica	południowy	buski
52	HANDLOWO-PRODUKCYJNA SPÓŁDZIELNIA PRACY	Włoszczowa	południowy	włoszczowski
53	WYTWÓRCZO-USŁUGOWA SPÓŁDZIELNIA PRACY "METAL"	Włoszczowa	południowy	włoszczowski

Informacje na temat spółdzielni pracy działających w województwie świętokrzyskim pochodzą z Krajowego Rejestru Sądowego. Należy je interpretować z dużą ostrożnością, ponieważ zestawienie zawiera m.in. podmioty pozostające w likwidacji. W dostępnym zestawieniu można odnaleźć 53 tego rodzaju podmioty, z czego znaczącą większość - 40 zarejestrowano w subregionie północnym, natomiast w subregionie południowym odnotowano 13 podmiotów. Dodajmy, że 25 spółdzielni pracy funkcjonuje w stolicy regionu.

Tabela 10. Lista spółdzielni inwalidów i niewidomych w województwie świętokrzyskim⁴⁸

Lp.	nazwa	miejsowość	subregion	powiat
1	MIĘDZYWOJEWÓDZKA HANDLOWA SPÓŁDZIELNIA INWALIDÓW W KIELCACH W LIKWIDACJI	Kielce	północny	Kielce
2	MIĘDZYWOJEWÓDZKA USŁUGOWA SPÓŁDZIELNIA INWALIDÓW W LIKWIDACJI	Kielce	północny	Kielce
3	SPÓŁDZIELNIA INWALIDÓW "NAPRZÓD" W KOŃSKICH	Końskie	północny	konecki
4	SPÓŁDZIELNIA INWALIDÓW HANDLOWO USŁUGOWA W OPATOWIE	Opatów	południowy	opatowski
5	SPÓŁDZIELNIA INWALIDÓW PRZEMYSŁU LEKKIEGO IM. ST. STASZICA W LIKWIDACJI	Opatów	południowy	opatowski
6	SPÓŁDZIELNIA INWALIDÓW "POSTĘP" W UPADŁOŚCI	Sandomierz	południowy	sandomierski
7	SPÓŁDZIELNIA INWALIDÓW "SIMKO" W SKARŻYSKU-KAMIENNEJ	Skarżysko-Kamienna	północny	skarżyski
8	SPÓŁDZIELNIA INWALIDÓW "JEDNOŚĆ" W STASZOWIE	Staszów	południowy	staszowski
9	KONECKA SPÓŁDZIELNIA NIEWIDOMYCH W KOŃSKICH	Końskie	północny	konecki

Dane na temat spółdzielni inwalidów i niewidomych funkcjonujących w województwie świętokrzyskim również zostały pozyskane z Krajowego Rejestru Sądowego. 3 z 9 podmiotów ujętych w powyższej tabeli pozostaje w likwidacji, natomiast 1 jest w upadłości, w związku z tym nie wiemy, ile spółdzielni inwalidów i niewidomych faktycznie prowadzi działalność. 5 z prezentowanych podmiotów zostało zarejestrowanych w subregionie północnym (w tym 2 w Kielcach), a kolejnych 4 w subregionie południowym (z czego 2 w Opatowie).

⁴⁸ Źródło: Krajowy Rejestr Sądowy, <https://ekrs.ms.gov.pl/web/wyszukiwarka-krs/strona-glowna/index.html>, data dostępu: 23.11.2022 r.

Tabela 11. Lista zakładów pracy chronionej w województwie świętokrzyskim⁴⁹

Lp.	nazwa	miejsowość	subregion	powiat
1	„KARABELA-CK” sp. z o.o.	Kielce	północny	Kielce
2	„KUMAN-ART AZ” S.J.	Kielce	północny	Kielce
3	„MEBLODEX-BIS”	Kielce	północny	Kielce
4	„MUSI” Sp. z o.o.	Kielce	północny	Kielce
5	„ZDROWIE” Z-d Kompl. Dom. Świad. Zdrow. I Promocji Zdrowia	Kielce	północny	Kielce
6	SZCZOT-TECH Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością	Kielce	północny	Kielce
7	STW SYSTEM Sp. z o.o.	Kielce	północny	Kielce
8	PUP „MAAG”	Kielce	północny	Kielce
9	„METAL_CHEM” S.J.	Nowa Słupia	północny	kielecki
10	„MISTER” S.J.	Nowa Słupia	północny	kielecki
11	„ARGOS 1” Sp. z o.o.	Chęciny	północny	kielecki
12	RONIN SERWIS Sp. z o.o.	Łąków	północny	kielecki
13	„ADAX” Z.P.H.	Ostrowiec Świętokrzyski	północny	ostrowiecki
14	„IMPEX” P.P.H.U.	Ostrowiec Świętokrzyski	północny	ostrowiecki
15	„MEDAX” s.c.	Ostrowiec Świętokrzyski	północny	ostrowiecki
16	„PROFARB” Sp. z o.o.	Ostrowiec Świętokrzyski	północny	ostrowiecki
17	Adax Serwis Sp. j.	Ostrowiec Świętokrzyski	północny	ostrowiecki
18	Biuro Ochrony „SPARTAN” Sp. z o.o.	Ostrowiec Świętokrzyski	północny	ostrowiecki
19	„MAT-BUD” P.H.H.D.iP.	Skarżysko-Kamienna	północny	skarżyski
20	„SYLWANEX” P.W.	Suchedniów	północny	skarżyski
21	„KOBEX” s. c. EXPORT-IMPORT	Starachowice	północny	starachowicki
22	„PROFIL” PPUH Sp. z o.o.	Starachowice	północny	starachowicki
23	„STARPOL” S.J.	Starachowice	północny	starachowicki
24	„SUBOR” P.P.H.U.	Staszów	południowy	staszowski
25	PU „RAMZES”	Bukowa	południowy	włoszczowa

⁴⁹ Źródło: Wykaz zakładów pracy chronionej województwa świętokrzyskiego, prowadzony przez wojewodę świętokrzyskiego na podstawie art. 30 ust. 1 ustawy z dnia 27.08.1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2020 r. poz. 426, z późn. zm.), <https://www.kielce.uw.gov.pl/pl/urząd/polityka-spoeczna/osoby-niepelnosprawne/6480,Zaklady-Pracy-Chronionej.html>, data dostępu: 23.11.2022 r.

Osobną kategorię stanowią zakłady pracy chronionej, prowadzone na podstawie art. 30 ust. 1 ustawy z dnia 27.08.1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2020 r. poz. 426, z późn. zm.). W województwie świętokrzyskim funkcjonuje 25 takich podmiotów, z czego 23 w subregionie północnym, natomiast 2 w subregionie południowym.

Podmioty o charakterze reintegracyjnym

Tabela 12. Lista warsztatów terapii zajęciowej (WTZ) w województwie świętokrzyskim⁵⁰

Lp.	organizator	nazwa WTZ	miejsowość	subregion	powiat
1	Dom Pomocy Społecznej w Gnojnie	Warsztat Terapii Zajęciowej	Gnojno	południowy	buski
2	Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Zarząd Oddziału Powiatowego	Warsztat Terapii Zajęciowej	Busko-Zdrój	południowy	buski
3	Caritas Diecezji Kieleckiej	Caritas Diecezji Kieleckiej Warsztat Terapii Zajęciowej	Piasek Wielki	południowy	buski
4	Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Jędrzejowie	Warsztat Terapii Zajęciowej w Jędrzejowie	Jędrzejów	południowy	jędrzejowski
5	Dom Pomocy Społecznej w Mnichowie	Warsztat Terapii Zajęciowej w Mnichowie	Jędrzejów	południowy	jędrzejowski
6	Stowarzyszenie Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych "Promyk Nadziei" w Kazimierzy Wielkiej	Warsztat Terapii Zajęciowej	Kazimierza Wielka	południowy	kazimierski
7	Dom Pomocy Społecznej im. Św. Brata Alberta	Warsztat Terapii Zajęciowej przy DPS im. Św. Brata Alberta w Kielcach	Kielce	północny	Kielce
8	Dom Pomocy Społecznej im. Jana Pawła II	Warsztat Terapii Zajęciowej przy DPS im. Jana Pawła II	Kielce	północny	Kielce
9	Dom Pomocy Społecznej	Warsztat Terapii Zajęciowej	Zgórsko	północny	kielecki
10	Stowarzyszenie Pomoc Niepełnosprawnym	Warsztat Terapii Zajęciowej	Osiny	północny	kielecki
11	Wiejskie Stowarzyszenie Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych Intelaktnie i Ruchowo	Warsztat Terapii Zajęciowej	Fanisławice	północny	kielecki
12	Stowarzyszenie "Braterskie Serca"	Warsztat Terapii Zajęciowej	Belno	północny	kielecki
13	Gmina Łagów	Warsztat Terapii Zajęciowej	Sędek	północny	kielecki
14	Towarzystwo Wspierania Rozwoju Powiatu "Wszechnica Konecka"	Warsztat Terapii Zajęciowej	Końskie	północny	konecki
15	Stowarzyszenie Akademia Pomysłu	Warsztat Terapii Zajęciowej przy Stowarzyszeniu Akademia Pomysłu	Bidziny	południowy	opatowski
16	Dom Pomocy Społecznej w Zochcinku	Warsztat Terapii Zajęciowej Nr 1 przy Domu Pomocy Społecznej w Zochcinku	Opatów	południowy	opatowski

⁵⁰ Źródło: Baza warsztatów terapii zajęciowej, <https://www.pfron.org.pl/instytucje/placowki/wtz-dok-do-pobrania-opis-lista/>, baza za rok 2019

17	Dom Pomocy Społecznej w Zochcinku	Warsztat Terapii Zajęciowej Nr 2 przy Domu Pomocy Społecznej w Zochcinku	Opatów	południowy	opatowski
18	Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Powiatu Opatowskiego	Warsztat Terapii Zajęciowej przy Lokalnej Grupie Działania Powiatu Opatowskiego	Czekarzewice Drugie	południowy	opatowski
19	Dom Pomocy Społecznej w Sobowie	Warsztat Terapii Zajęciowej przy Domu Pomocy Społecznej w Sobowie	Sobów	południowy	opatowski
20	Stowarzyszenie Na Rzecz Warsztatu Terapii Zajęciowej "Szansa"	WTZ przy Stowarzyszeniu "SZANSA"	Ostrowiec Świętokrzyski	północny	ostrowiecki
21	Stowarzyszenie "Razem" na Rzecz Osób Niepełnosprawnych Umysłowo	Stowarzyszenie "Razem" na Rzecz Osób Niepełnosprawnych Umysłowo Warsztat Terapii Zajęciowej	Ostrowiec Świętokrzyski	północny	ostrowiecki
22	STOWARZYSZENIE ZINTEGROWANI	WARSZTAT TERAPII ZAJĘCIOWEJ "ZINTEGROWANI"	Miłkowska-Karczma	północny	ostrowiecki
23	Stowarzyszenie Rozwoju Kulturalno-Gospodarczego Powiatu Pińczowskiego	Warsztat Terapii Zajęciowej	Pińczów	południowy	pińczowski
24	Stowarzyszenie "Integracja"	Warsztat Terapii Zajęciowej przy Stowarzyszeniu "INTEGRACJA"	Sandomierz	południowy	sandomierski
25	Stowarzyszenie na Rzecz Pomocy Osobom Niepełnosprawnym "Tratwa"	Warsztat Terapii Zajęciowej przy Stowarzyszeniu "TRATWA"	Sandomierz	południowy	sandomierski
26	Stowarzyszenie "Spełnić marzenia"	Warsztat Terapii Zajęciowej w Piotrowicach	Piotrowice	południowy	sandomierski
27	Gmina Samborzec	Warsztat Terapii Zajęciowej	Śmiechowice	południowy	sandomierski
28	Stowarzyszenie Na Rzecz Warsztatów Terapii Zajęciowej „Tęcza”	Warsztat Terapii Zajęciowej	Skarżysko-Kamienna	północny	skarżyski
29	Stowarzyszenie Rodzin i Przyjaciół Osób Niepełnosprawnych	Warsztat Terapii Zajęciowej	Skarżysko-Kamienna	północny	skarżyski
30	Parafia Rzymsko-katolicka w Kałkowie-Godowie	Warsztat Terapii Zajęciowej	Kałów-Godów	północny	starachowicki
31	Parafia Rzymskokatolicka św. Judy Tadeusza	Warsztat Terapii Zajęciowej	Starachowice	północny	starachowicki
32	Miasto i Gmina Połaniec	Warsztat Terapii Zajęciowej	Połaniec	południowy	staszowski
33	Caritas Archidiecezji Kieleckiej	Warsztat Terapii Zajęciowej	Ostrów	południowy	włoszczowski

W regionie funkcjonują 33 warsztaty terapii zajęciowej, w tym 18 w subregionie południowym, natomiast 15 w subregionie północnym. 8 WTZ funkcjonuje w strukturach domów pomocy społecznej, 17 warsztatów prowadzonych jest przez organizacje pozarządowe, organizatorem 4 WTZ są jednostki samorządu terytorialnego (lub ich jednostki organizacyjne), natomiast pozostałe 4 są prowadzone przez organizacje kościelne lub parafie rzymsko-katolickie.

Tabela 13. Lista zakładów aktywności zawodowej (ZAZ) w województwie świętokrzyskim⁵¹

Lp.	nazwa	Instytucja prowadząca	miejsowość	powiat	subregion
1	ZAZ w Kielcach	Stowarzyszenie Nadzieja Rodzinie	Kielce	Kielce	północny
2	ZAZ w Kielcach	Caritas Diecezji Kieleckiej	Kielce	Kielce	północny
3	ZAZ w Kielcach	Zakład Aktywności Zawodowej „Manufaktura Pietraszki”	Kielce	Kielce	północny
4	ZAZ w Chmielniku	Zakład Doskonalenia Zawodowego	Chmielnik	kielecki	północny
5	ZAZ w Końskich	Polski Związek Niewidomych – Okręg Świętokrzyski w Kielcach	Końskie	konecki	północny
6	ZAZ w Sandomierzu	Caritas Diecezji Sandomierskiej	Sandomierz	sandomierski	południowy
7	Powiatowy ZAZ – Filia w Stykowie	jednostka organizacyjna Starostwa Powiatu Starachowickiego	Kałów-Godów	starachowicki	północny

W województwie świętokrzyskim działa 7 zakładów aktywności zawodowej. Większość tego typu podmiotów funkcjonuje w subregionie północnym (6 ZAZ), natomiast tylko 1 w subregionie południowym.

Tabela 14. Lista centrów integracji społecznej (CIS) w województwie świętokrzyskim⁵²

Lp.	nazwa	organ prowadzący	miejsowość	subregion	powiat
1	Centrum Integracji Społecznej	Stowarzyszenie "Nadzieja Rodzinie"	Busko-Zdrój	południowy	buski
2	Centrum Integracji Społecznej	Caritas Diecezji Kieleckiej	Kielce	północny	Kielce
3	Centrum Integracji Społecznej	Fundacja „Nadzieja Rodzinie”	Chmielnik	północny	kielecki
4	Centrum Integracji Społecznej	Fundacji „Pomocna Dłoń”	Ostrowiec Świętokrzyski	północny	ostrowiecki
5	Centrum Integracji Społecznej	Prezydent Miasta Skarżysko-Kamienna	Skarżysko-Kamienna	północny	skarżyski
6	Centrum Integracji Społecznej	Burmistrz Miasta i Gminy Staszów	Staszów	południowy	staszowski

Na podstawie wykazu CIS, prowadzonego przez wojewodę świętokrzyskiego, można stwierdzić, że w regionie prowadzi działalność 6 centrów integracji społecznej. Rozmieszczenie CIS na mapie województwa jest nierównomierne. Większość z nich działa w subregionie północnym (4), natomiast 2 - w subregionie południowym.

⁵¹ Źródło: Baza podmiotów ekonomii społecznej na stronie <http://www.es.umws.pl/podmioty-es-i-ich-otoczenie/baza-podmiotow-es>, data dostępu: 23.11.2022 r.

⁵² Źródło: Rejestr centrów integracji społecznej województwa świętokrzyskiego, prowadzony przez wojewodę świętokrzyskiego, zgodnie z art. 5 ust. 5 ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. z 2020 r. poz. 176), stan na: 05.01.2022 r.

Tabela 15. Lista klubów Integracji społecznej (KIS) w województwie świętokrzyskim⁵³

Lp.	nazwa	podmiot prowadzący	miejsowość	subregion	powiat
1	Klub Integracji Społecznej	Fundacja Kreatywnych Zmian Społecznych	Zborówek	południowy	buski
2	Klub Integracji Społecznej w Sędziszowie	Caritas Diecezji Kieleckiej	Sędziszów	południowy	jędrzejowski
3	Klub Integracji Społecznej w Jędrzejowie	Caritas Diecezji Kieleckiej	Jędrzejów	południowy	jędrzejowski
4	Klub Integracji Społecznej	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie	Kielce	północny	Kielce
5	Klub Integracji Społecznej przy Świętokrzyskim Klubie Abstynentów „Raj”	Świętokrzyski Klub Abstynentów „Raj”	Kielce	północny	Kielce
6	Klub Integracji Społecznej w Kielcach	Caritas Diecezji Kieleckiej	Kielce	północny	Kielce
7	Klub Integracji Społecznej „Perspektywa”	Fundacja PESTka	Kielce	północny	Kielce
8	Klub Integracji Społecznej	Stowarzyszenie „Nadzieja Rodzinie”	Kielce	północny	Kielce
9	Klub Integracji Społecznej „Warsztaty ku samodzielności”	Stowarzyszenie Arka Nadziei	Morawica Chałupki	północny	kielecki
10	Wprost Do Celu	Stowarzyszenie PROREW	Nowiny	północny	kielecki
11	MOŻESZ WIĘCEJ	Fundacja MOŻESZ WIĘCEJ	Bilcza	północny	kielecki
12	Klub Integracji Społecznej „Rozwój”	Fundacja PESTka	Górno	północny	kielecki
13	Klub Integracji Społecznej	Fundacja „Nadzieja Rodzinie”	Chmielnik	północny	kielecki
14	Klub Integracji Społecznej	Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	Końskie	północny	konecki
15	Klub Integracji Społecznej Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Skarżysku Kamiennej	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Skarżysku Kamiennej	Skarżysko-Kamienna	północny	skarżyski
16	Klub Integracji Społecznej „Szansa”	Fundacja PESTka	Mostki	północny	skarżyski
17	Klub Integracji Społecznej	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	Starachowice	północny	starachowicki
18	Starachowicki Klub Integracji Społecznej	Stowarzyszenie Homo Politicus	Starachowice	północny	starachowicki
19	Klub Integracji Społecznej „Dolina Kacanki”	Stowarzyszenie Aktywności Lokalnej „Dolina Kacanki”	Wiązownica-Kolonia	południowy	staszowski

Według wykazu KIS prowadzonego przez wojewodę świętokrzyskiego, w regionie działalność prowadziło 19 klubów integracji społecznej, z czego większość w regionie północnym (15), natomiast pozostałe 4 w regionie południowym. Co niezmiernie istotne, w wykazie brakuje

⁵³ Źródło: Rejestr klubów integracji społecznej województwa świętokrzyskiego, prowadzony przez wojewodę świętokrzyskiego, zgodnie z art. 18a ust. 1 ustawy z dnia 13.06.2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. z 2020 r. poz. 176)

informacji na temat daty jego sporządzenia. Znalazła się w nim natomiast informacja o czasowym zawieszeniu działalności KIS w Jędrzejowie, prowadzonego przez Caritas Diecezji Kieleckiej.

Inne podmioty:

Specyficznym rodzajem podmiotów ekonomii społecznej są koła gospodyń wiejskich (dalej: KGW), działające jako dobrowolne, samorządne i niezależne organizacje społeczno-zawodowe, głównie na obszarach wiejskich. Od roku 2018 KGW nadano osobowość prawną, utworzono również Krajowy Rejestr Kół Gospodyń wiejskich, prowadzony przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, który jest źródłem wiedzy na temat liczby i struktury ww. podmiotów. Choć tego rodzaju podmioty stereotypowo były postrzegane jako znajdujące się poza „głównym nurtem” sektora ES, coraz częściej zaczynają one podejmować działania charakterystyczne dla PES/PS. „KGW są organizacją pozarządową i tym samym zaliczane są do podmiotów ekonomii społecznej. Właśnie dlatego spełniają podstawowy warunek, który musi spełniać forma prawna, by po spełnieniu kolejnych warunków można było prowadzić przedsiębiorstwo społeczne...”⁵⁴.

Tabela 16. Liczba kół gospodyń wiejskich w podziale na województwa⁵⁵

Lp.	województwo	liczba kół gospodyń wiejskich
1	wielkopolskie	1768
2	mazowieckie	1731
3	lubelskie	1502
4	łódzkie	1101
5	małopolskie	954
6	podkarpackie	908
7	świętokrzyskie	792
8	kujawsko-pomorskie	733
9	zachodniopomorskie	518
10	warmińsko-mazurskie	497
11	dolnośląskie	479
12	podlaskie	474
13	pomorskie	412
14	śląskie	395
15	lubuskie	203
16	opolskie	187

⁵⁴ Ekielski W., „Forma prawna przedsiębiorstwa społecznego. Co wybrać?”, artykuł z 15.11.2019 r., opublikowany na blogu przedsiębiorstvospoeczne.pl, <https://przedsiębiorstvospoeczne.pl/forma-prawna-przedsiębiorstwa-spoecznego-co-wybrac/>, data dostępu: 25.11.2022 r.

⁵⁵ Opracowanie własne na podstawie danych zaczerpniętych z Krajowego Rejestru Kół Gospodyń Wiejskich na stronie: <https://krkgw.arimr.gov.pl/>, data dostępu: 25.11.2022 r.

Województwo świętokrzyskie zajmuje siódmą pozycję w rankingu pod względem liczby kół gospodyń wiejskich (792 podmiotów), wyprzedzając kilka regionów o większej liczbie ludności⁵⁶. Co istotne, najwyższe lokaty w powyższym zestawieniu zajęły województwa o znacznie większym potencjale ludnościowym: wielkopolskie i mazowieckie.

Koła gospodyń wiejskich nie są równomiernie rozmieszczone na mapie regionu. Zdecydowana większość KGW funkcjonuje w subregionie południowym (541) – w subregionie północnym jest ich 251. Na ten rezultat z pewnością ma wpływ specyficzna struktura przestrzenna i gospodarcza subregionu południowego (duży udział rolnictwa i obszarów wiejskich). Co istotne, są to organizacje charakterystyczne dla obszarów wiejskich, choć możliwe jest również ich funkcjonowanie w miastach. Największą liczbę kół gospodyń wiejskich odnotowano w powiecie kieleckim (129), natomiast najmniejszą - w powiecie skarżyskim (9).

⁵⁶ Pełna lista ww. podmiotów znajduje się w aneksie do niniejszego raportu.

6. Zasoby i potencjał instytucjonalny sektora ekonomii społecznej

W niniejszym rozdziale prezentujemy dane zebrane na podstawie opinii przedstawicieli PES/PS, pozyskane w ramach badania ilościowego, przeprowadzonego metodą Komputerowo Wspomaganych Wywiadów Telefonicznych (CATI). Pomiar zrealizowano na próbie 196 podmiotów funkcjonujących w regionie. Co istotne, w badaniu wzięli udział założyciele lub osoby zarządzające PES/PS, posiadające wiedzę na temat sytuacji ekonomicznej danego podmiotu, a także doświadczeń związanych z korzystaniem ze wsparcia, czy planów i perspektyw rozwojowych. Zastosowano strategię polegającą na dywersyfikacji źródeł rekrutacyjnych, co z pewnością sprzyjało uzyskaniu miarodajnych i rzetelnych informacji. Dobór respondentów był zróżnicowany podmiotowo i terytorialnie (założono minimalne liczebności w subregionach, a także ze względu na formę prawną). W poniższej tabeli prezentujemy strukturę zrealizowanej próby.

Tabela 17. Struktura próby

subregiony	
subregion północny	58%
subregion południowy	42%
forma prawna	
stowarzyszenie, prowadzące działalność gospodarczą lub odpłatną pożytku publicznego lub oświatową lub kulturalną	59%
fundacja, prowadząca działalność gospodarczą lub odpłatną pożytku publicznego lub oświatową lub kulturalną	17%
warsztat terapii zajęciowej (WTZ)	7%
spółdzielnia socjalna	4%
spółka z o.o. non-profit	4%
klub integracji społecznej (KIS)	4%
zakład aktywności zawodowej (ZAZ)	3%
centrum integracji społecznej (CIS)	2%
spółdzielnia pracy, w tym inwalidów lub niewidomych	1%

Tabela 18. Forma prawna i rodzaj PES/PS a subregion

	Województwo Świętokrzyskie	SUBREGION PÓŁNOCNY	SUBREGION POŁUDNIOWY
stowarzyszenie, prowadzące działalność gospodarczą lub odpłatną pożytku publicznego lub oświatową lub kulturalną	59%	54%	66%
fundacja, prowadząca działalność gospodarczą lub odpłatną pożytku publicznego lub oświatową lub kulturalną	17%	21%	12%
warsztat terapii zajęciowej (WTZ)	7%	5%	10%
spółdzielnia socjalna	4%	5%	2%
spółka z o.o. non-profit	4%	4%	4%
klub integracji społecznej (KIS)	4%	4%	2%
zakład aktywności zawodowej (ZAZ)	3%	4%	1%
centrum integracji społecznej (CIS)	2%	2%	2%
spółdzielnia pracy, w tym inwalidów lub niewidomych	1%	1%	-
PRZEDSIĘBIORSTWA SPOŁECZNE	85%	85%	84%
PODMIOTY EKONOMII SPOŁECZNEJ O CHARAKTERZE REINTEGRACYJNYM	15%	15%	16%

W ostatniej z wymienionych tabel przedstawiono rozkład terytorialny zrealizowanej próby w podziale ze względu na formy prawne (lub związane z nimi segmenty, wyodrębnione w ramach sektora ekonomii społecznej w regionie). 58 proc. badanych podmiotów ma siedzibę na terenie subregionu północnego, pozostałe funkcjonują w subregionie południowym. W zrealizowanej próbie przeważają organizacje pozarządowe, prowadzące działalność gospodarczą lub inną odpłatną (pożytku publicznego, oświatową lub kulturalną), natomiast w mniejszym stopniu reprezentowane były podmioty o charakterze reintegracyjnym, a także inne przedsiębiorstwa społeczne (spółdzielnie socjalne, spółki z o.o. non-profit, spółdzielnie pracy). Przedsiębiorstwa społeczne (łącznie: organizacje pozarządowe prowadzące działalność gospodarczą lub inną odpłatną, spółdzielnie socjalne, spółdzielnie pracy, spółki z o.o. non-profit) stanowią 85 proc. zrealizowanej próby, natomiast podmioty o charakterze reintegracyjnym (CIS, KIS, ZAZ, WTZ) – 15 proc.

20 proc. badanych podmiotów zostało wpisanych na listę przedsiębiorstw społecznych, prowadzoną przez MRiPS. W subregionie północnym udział podmiotów wpisanych na powyższą listę wynosi 24 proc., natomiast w subregionie południowym analogiczny odsetek wynosi – 16 proc.

Tabela 19. Założyciele lub inicjatorzy badanych podmiotów a subregion

	Województwo Świętokrzyskie	SUBREGION PÓŁNOCNY	SUBREGION POŁUDNIOWY
osoby fizyczne	70%	68%	72%
organizacja pozarządowa	21%	22%	21%
jednostka samorządu terytorialnego	7%	7%	6%
podmiot kościelny, wyznaniowy	2%	3%	1%
przedsiębiorstwo prywatne	1%	1%	1%
ośrodek wsparcia ekonomii społecznej (OWES)	1%	1%	-
inny podmiot	2%	3%	1%

Badane podmioty najczęściej zakładały lub inicjowały osoby fizyczne (nieco wyższy odsetek odnotowano w subregionie południowym w porównaniu z północnym), organizacje „trzeciego sektora”, jak również jednostki samorządu terytorialnego (lub ich jednostki organizacyjne). Osoby fizyczne istotnie częściej inicjowały lub zakładały przedsiębiorstwa społeczne (na tle podmiotów reintegracyjnych), przy czym dotyczy to zwłaszcza organizacji pozarządowych, prowadzących działalność gospodarczą lub inną odpłatną. Dodajmy, że w grupie podmiotów wpisanych na listę PS, prowadzoną przez MRiPS, odnotowano relatywnie wysoki rezultat (91 proc.). Jednostki samorządu terytorialnego oraz organizacje pozarządowe najczęściej występują w roli inicjatorów lub założycieli podmiotów o charakterze reintegracyjnym.

Tabela 20. Rodzaj prowadzonej działalności a subregion

	Województwo Świętokrzyskie	SUBREGION PÓŁNOCNY	SUBREGION POŁUDNIOWY
działalność gospodarcza - usługowa	22%	28%+	13%-
działalność gospodarcza - produkcyjna	3%	4%	1%
działalność gospodarcza - handlowa	4%	4%	4%
działalność pożytku publicznego – nieodpłatna	80%	75%-	87%+
działalność pożytku publicznego - odpłatna	19%	21%	16%
nie wiem, trudno powiedzieć	3%	4%	2%
DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZA	22%	29%+	13%-
DZIAŁALNOŚĆ POŻYTKU PUBLICZNEGO	82%	77%-	89%+

Wyraźnie widać, że działalność gospodarcza (zwłaszcza usługowa) jest znacznie bardziej rozpowszechniona w subregionie północnym w porównaniu z południowym. Z kolei działalność pożytku publicznego częściej występuje w subregionie południowym. Prowadzenie działalności gospodarczej (w tym zwłaszcza o charakterze usługowym) najczęściej deklarują badani przedstawiciele podmiotów wpisanych na ministerialną listę przedsiębiorstw społecznych. Opłatną lub nieopłatną działalność pożytku publicznego najczęściej prowadzą organizacje „trzeciego sektora”.

Powyższe odsetki nie sumują się do 100 proc. (respondenci mogli udzielić więcej niż jednej odpowiedzi). Symbole „+” lub „-” oznaczają (dodatnie lub ujemne) różnice istotne statystycznie na poziomie 95 proc. W dużym uproszczeniu – jest to miara wiarygodności rezultatu, a więc prawdopodobieństwo, z którym można stwierdzić, czy uzyskane wyniki, w tym zaobserwowane związki lub różnice, nie są rezultatem oddziaływania czynników przypadkowych). Analogiczną konwencję zastosowano w dalszej części opracowania.

Tabela 21. Branża prowadzonej działalności a subregion

	Województwo Świętokrzyskie	SUBREGION PÓŁNOCNY	SUBREGION POŁUDNIOWY
edukacja i kultura	54%	51%	59%
gastronomia, w tym catering	23%	23%	23%
usługi socjalne, w tym opiekuńcze	20%	19%	21%
rekreacja i turystyka	16%	15%	17%
produkcja i przemysł, ozdoby i dekoracje, produkcja odzieży, zabawki	14%	13%	16%
zdrowie i uroda	11%	15%+	6%-
usługi dla firm, organizacji i administracji publicznej, w tym usługi biurowe, tłumaczenia	6%	7%	4%
handel i pozostałe usługi	5%	7%	2%
usługi komunalne, w tym odpady, ścieki, recycling, utrzymywanie porządku	4%	4%	4%
budownictwo, w tym remonty	3%	4%	2%
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo, rybactwo	2%	1%	2%
dom i ogród, w tym przeprowadzki, sprzedaż kwiatów i roślin	1%	1%	1%
informatyka, w tym tworzenie stron www	1%	1%	1%
meble	1%	2%	-

Ze względu na podział branżowy najczęściej reprezentowane są następujące obszary: edukacja i kultura (szczególnie wysoki odsetek odnotowano w grupie przedstawicieli organizacji pozarządowych, a także podmiotów prowadzących działalność pożytku publicznego oraz podmiotów o rocznych przychodach nieprzekraczających 10 tys. zł), gastronomia, w tym catering (najczęściej podmioty założone nie wcześniej niż w roku 2016 oraz PES/PS o rocznych przychodach nie wyższych niż 10 tys. zł), usługi społeczne, w tym opiekuńcze (istotnie częściej podmioty o charakterze reintegracyjnym – 37 proc. w porównaniu do przedsiębiorstw społecznych – 17 proc.), a także rekreacja i turystyka.

Tabela 22. Źródła finansowania a subregion

	Województwo Świętokrzyskie	SUBREGION PÓŁNOCNY	SUBREGION POŁUDNIOWY
dotacje	62%	63%	61%
składki członkowskie	46%	38%-	59%+
darowizny	41%	36%	49%
świadczenie usług na zlecenie jednostek samorządu terytorialnego lub innych instytucji publicznych	26%	29%	21%
sprzedaż usług i produktów osobom fizycznym	16%	20%	11%
sprzedaż usług i produktów firmom prywatnym	13%	17%+	7%-
zbiórki publiczne	11%	11%	12%
środki prywatne założycieli	9%	10%	9%
sprzedaż usług i produktów organizacjom pozarządowym	7%	11%+	2%-
inne źródło przychodu	7%	4%	10%
kredyty, pożyczki	1%	1%	1%
nie wiem, trudno powiedzieć	1%	1%	1%

Ankietowane PES/PS najczęściej były finansowane z dotacji (najwyższy wynik odnotowano w grupie podmiotów prowadzących działalność pożytku publicznego, a także wśród PES/PS założonych w latach 1991-2005), składek członkowskich (najczęściej są to podmioty zlokalizowane w subregionie południowym, stowarzyszenia, PES/PS prowadzące działalność pożytku publicznego, niezatrudniające pracowników oraz założone przez rok 1991) oraz darowizn (najczęściej są to PES/PS z branży edukacyjno-kulturalnej oraz niezatrudniające pracowników). Z kolei świadczenie usług na zlecenie JST lub innych instytucji publicznych jest domeną głównie podmiotów o charakterze reintegracyjnym, zainicjowanych lub prowadzonych przez JST, prowadzących działalność gospodarczą, a także zatrudniających co najmniej 21 pracowników etatowych. Sprzedaż usług lub produktów najczęściej jest prowadzona przez podmioty z subregionu północnego w porównaniu z południowym, a także przez podmioty wpisane na listę przedsiębiorstw społecznych. Warto zwrócić uwagę na niski stopień upowszechnienia instrumentów finansowych

o charakterze zwrotnym, co jest zjawiskiem typowym, występującym w sektorze ekonomii społecznej w różnych regionach kraju (zatem nie można go zaliczyć do elementów regionalnej specyfiki).

Tabela 23. Rok założenia a subregion

	Województwo Świętokrzyskie	SUBREGION PÓŁNOCNY	SUBREGION POŁUDNIOWY
przed 1991	8%	8%	7%
1991-2005	19%	15%	24%
2006-2015	26%	30%	21%
2016 lub później	47%	46%	48%
brak odpowiedzi	1%	1%	-

Prawie połowa badanych podmiotów została założona nie wcześniej niż w roku 2016 – najczęściej są to fundacje prowadzące działalność gospodarczą lub inną odpłatną oraz spółki z o.o. non-profit, podmioty wpisane na listę przedsiębiorstw społecznych, PES/PS z branży gastronomicznej, podmioty niezatrudniające pracowników, a także PES/PS o rocznych przychodach nie wyższych niż 10 tys. zł.

Tabela 24. Liczba pracowników etatowych a subregion

	Województwo Świętokrzyskie	SUBREGION PÓŁNOCNY	SUBREGION POŁUDNIOWY
nie zatrudniamy pracowników etatowych	61%	55%	68%
1-5 pracowników etatowych	13%	12%	13%
6-10 pracowników etatowych	6%	6%	5%
11-15 pracowników etatowych	5%	4%	5%
16-20 pracowników etatowych	6%	6%	6%
21 lub więcej pracowników etatowych	9%	15%+	1%-
nie wiem, trudno powiedzieć	1%	1%	1%

61 proc. badanych podmiotów nie zatrudnia pracowników etatowych – najczęściej są to PES/PS założone lub zainicjowane przez osoby fizyczne, prowadzące działalność pożytku

publicznego, działające w sferze edukacyjno-kulturalnej, utrzymujące się ze składek członkowskich, zbiorów publicznych i darowizn, a także PES/PS o rocznych przychodach nieprzekraczających 100 tys. zł oraz założone nie wcześniej niż w roku 2016. Warto zaznaczyć, że podmioty zatrudniające 21 lub więcej pracowników zdecydowanie częściej występują w subregionie północnym niż południowym.

Podczas badania ilościowego zebrane zostały również informacje na temat struktury osób zatrudnionych lub aktywizowanych w PES/PS, działających w regionie. Warto zaznaczyć, że dane te z pewnością są niepełne i nieprecyzyjne (tzn. nie obejmują pełnej populacji PES/PS w regionie, a jedynie jej reprezentację, a więc 196 podmiotów, które wzięły udział w badaniu), ponadto zostały one oparte na deklaracjach respondentów. Odnotowano również przypadki braków danych (np. z powodu odmowy), a także udzielania odpowiedzi „ucieczkowych”, typu „nie wiem, trudno powiedzieć”, co jest typowym zjawiskiem w tego rodzaju pomiarach (zwłaszcza w przypadku zbierania tak szczegółowych informacji). W związku z tym poniższe dane należy potraktować jako szacunkowe i – co za tym idzie – wymagają one ostrożnej interpretacji.

W świetle uzyskanych wyników pomiaru 24 proc. badanych PES/PS zatrudnia osoby z niepełnosprawnościami:

- 1-5 osób z niepełnosprawnościami - 15 proc.,
- 6-10 osób z niepełnosprawnościami - 3 proc.,
- 11-15 osób z niepełnosprawnościami - 1 proc.,
- 16-20 osób z niepełnosprawnościami - 1 proc.,
- 21 lub więcej osób z niepełnosprawnościami - 4 proc.

Z kolei 59 proc. ankietowanych PES/PS korzysta ze wsparcia wolontariuszy:

- 1-5 wolontariuszy - 26 proc.,
- 6-10 wolontariuszy - 12 proc.,
- 11-15 wolontariuszy - 5 proc.,
- 16-20 wolontariuszy - 6 proc.,
- 21 lub więcej wolontariuszy - 10 proc.

Tabela 25. Łączne przychody (obroty) PES/PS a subregion

	Województwo Świętokrzyskie	SUBREGION PÓŁNOCNY	SUBREGION POŁUDNIOWY
10 tys. zł lub niższe	33%	27%	40%
powyżej 10 tys. zł do 100 tys. zł	33%	31%	37%
powyżej 100 tys. zł do 500 tys.	13%	15%	10%
powyżej 500 tys. zł do 1 mln zł	4%	4%	5%
powyżej 1 mln zł	10%	15%+	4%-
nie wiem, trudno powiedzieć	7%	9%	5%

66 proc. ankietowanych PES/PS osiągnęło przychody o wartości 100 tys. zł lub niższe, natomiast 79 proc. – na poziomie 500 tys. zł lub niższe. Obroty nie wyższe niż 10 tys. rocznie najczęściej mają podmioty prowadzące działalność pożytku publicznego, PES/PS z branży kulturalno-edukacyjnej oraz gastronomicznej, utrzymujące się ze składek członkowskich, niezatrudniające pracowników etatowych oraz założone nie wcześniej niż w roku 2016. Przychody przekraczające 1 mln zł najczęściej deklarują PES/PS z subregionu północnego, przedstawiciele podmiotów wpisanych na listę przedsiębiorstw społecznych, prowadzących działalność gospodarczą oraz zatrudniających co najmniej 16 pracowników.

Tabela 26. Certyfikacja znakami jakości lub promocyjnymi ES a subregion

	Województwo Świętokrzyskie	SUBREGION PÓŁNOCNY	SUBREGION POŁUDNIOWY
tak	7%	11%+	2%-
nie	91%	87%-	98%+
nie wiem, trudno powiedzieć	2%	3%	-

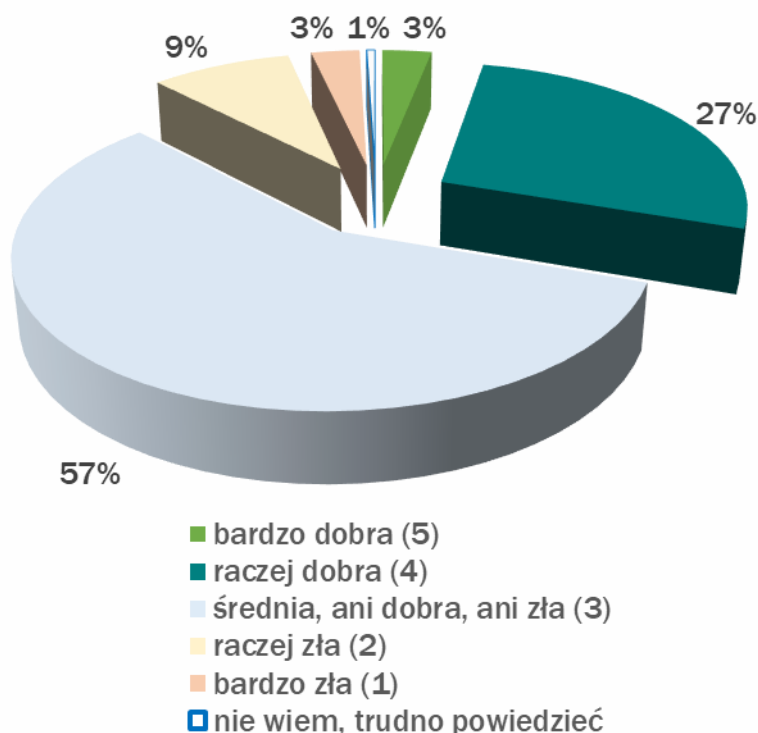
7 proc. uczestników pomiaru deklaruje, że ich podmioty są certyfikowane znakami jakości lub promocyjnymi ekonomii społecznej. Istotnie częściej są to PES/PS z subregionu północnego w porównaniu z południowym. Relatywnie wysoki rezultat odnotowano wśród podmiotów prowadzących działalność gospodarczą, a także zatrudniających 21 lub więcej pracowników etatowych.

86 proc. badanych PES/PS uczestniczy w przynajmniej jednej inicjatywie, skupiającej podmioty sektora ekonomii społecznej. Najczęściej są to ogólnopolskie lub regionalne przedsięwzięcia, sieciujące poszczególne rodzaje ww. podmiotów (np. Ogólnopolski Związek Rewizyjny Spółdzielni Socjalnych, Ogólnopolski Związek Pracodawców Zakładów Aktywności Zawodowej, Polskie Forum Warsztatów Terapii Zajęciowej, Świętokrzyski Konwent Podmiotów Reintegracyjnych, lokalne lub regionalne fora organizacji pozarządowych). Co istotne, zdecydowanie rzadziej wymieniano uczestnictwo w sieciach współpracy (5 proc.), tworzenie konsorcjów (2 proc.), a także korzystanie z rozwiązań klastrowych (2 proc.). Warto nadmienić, że tego rodzaju formy współpracy w ramach sektora ES są znacznie bardziej rozpowszechnione w subregionie północnym w porównaniu z południowym.

7. Ocena kondycji i perspektyw rozwojowych sektora ekonomii społecznej

Informacje na temat kondycji sektora ES w województwie świętokrzyskim zostały zebrane m.in. na podstawie badania ilościowego. Prezentowane poniżej dane zostały uzyskane na próbie 196 PES/PS, działających w regionie.

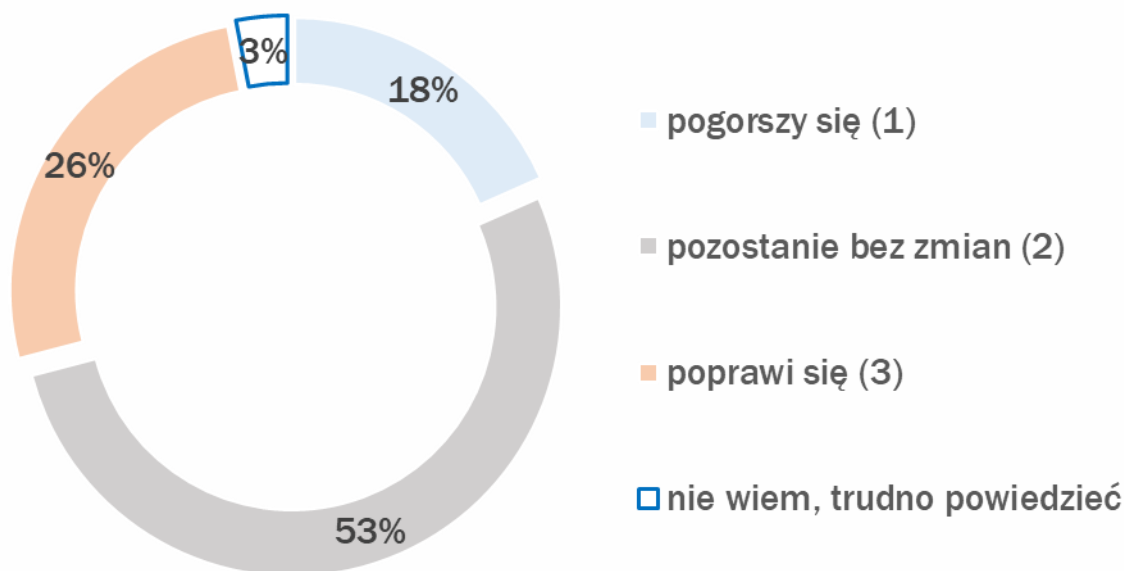
Wykres 27. Ocena aktualnej sytuacji ekonomicznej podmiotu

Przeszło połowa przedstawicieli badanych podmiotów ocenia sytuację ekonomiczną reprezentowanej organizacji w sposób neutralny lub ambiwalentny, 30 proc. respondentów sformułowało pozytywną, natomiast 12 proc. – negatywną ocenę kondycji finansowej PES/PS. Średnia w skali pięciostopniowej wynosi 3,17, co oznacza ocenę bliską opinii neutralnej lub ambiwalentnej (3). Na tle pozostałych grup respondentów wyróżniają się przedstawiciele podmiotów wpisanych na listę przedsiębiorstw społecznych (50 proc. ocen pozytywnych, średnia $E=3,58$), PES/PS prowadzących działalność gospodarczą (43 proc., $E=3,37$), zatrudniające 6-10 oraz 21 lub więcej pracowników (64 proc., $E=3,64$; 56 proc., $E=3,67$). Krytyczną ocenę sytuacji

ekonomicznej formułują przede wszystkim przedstawiciele PES/PS o rocznych przychodach nieprzekraczających 10 000 zł.

Wykres 28. Ocena możliwości zmiany sytuacji finansowej podmiotu w okresie najbliższego roku

Więcej niż połowa respondentów sądzi, że kondycja ekonomiczna ich podmiotów nie zmieni się w okresie najbliższego roku, licząc od daty realizacji pomiaru. 18 proc. badanych przewiduje poprawę sytuacji ekonomicznej reprezentowanego podmiotu, natomiast 26 proc. jest zdania, że w tym okresie może nastąpić pogorszenie stanu finansów danego PES/PS. Najbardziej optymistycznie postrzegają najbliższą przyszłość przedstawiciele podmiotów zatrudniających 1-5 osób z niepełnosprawnościami (44 proc.) oraz korzystający z usług animacji lokalnej w OWES (38 proc.). Pogląd, że sytuacja finansowa PES/PS może ulec pogorszeniu w okresie najbliższego roku najczęściej wyrażają osoby reprezentujące kwestię spółki z o.o. non-profit (57 proc. – niska podstawa procentowania) oraz podmioty, które uważają, że pandemia COVID-19 negatywnie wpłynęła na ich sytuację ekonomiczną w latach 2021-2022 (27 proc.).

Wykres 29. Trudności wewnętrzne związane z funkcjonowaniem podmiotu

Wśród najczęściej zgłaszanych problemów wewnętrznych wskazywano niski poziom zaangażowania i motywacji pracowników PES/PS, którzy w dużym stopniu rekrutują się z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym (a więc doświadczają różnych problemów z prawidłowym funkcjonowaniem społecznym). Istotną barierą jest również niewystarczający poziom wiedzy na temat możliwości korzystania ze wsparcia, a także problemy techniczne (np. związane z zapewnieniem lokalu, sprzętu lub wyposażenia) oraz kadrowe i międzyludzkie (w tym m.in. niewystarczająca liczba pracowników, rotacja kadry, liczne absencje, konflikty w zespołach pracowniczych, trudności z komunikacją i budowaniem relacji).

Powyższe odsetki nie sumują się do 100 proc., ponieważ respondenci mogli wskazać nie więcej niż 3 odpowiedzi.

Wykres 30. Trudności zewnętrzne związane z funkcjonowaniem podmiotu

W analogiczny sposób pozyskano informacje na temat doświadczania trudności zewnętrznych przez PES/PS. Połowa badanych zwraca uwagę na problemy z pozyskiwaniem środków. Tę odpowiedź najczęściej wskazywali respondenci reprezentujący stowarzyszenia (59 proc.), podmioty prowadzące działalność pożytku publicznego (55 proc.), podmioty, których najważniejszym źródłem przychodu są składki członkowskie (60 proc.), darowizny (68 proc.) oraz dotacje (56 proc.), przedstawiciele podmiotów niezatrudniających pracowników etatowych (56 proc.), respondenci podzielający przekonanie, że możliwości uzyskania wsparcia przez PES/PS w regionie są niewystarczające (67 proc.) oraz negatywnie oceniający dostęp do informacji na temat możliwości uzyskania pomocy (65 proc.), a także wpływ pandemii COVID-19 na sytuację ekonomiczną reprezentowanego podmiotu (57 proc.). Liczna grupa badanych wymienia kwestie proceduralno-administracyjne: zbyt dużą ilością zbędnych obciążeń biurokratycznych, a także skomplikowanymi procedurami – relatywnie często są to przedstawiciele podmiotów założonych przez osoby fizyczne (54 proc.), osoby reprezentujące PES/PS, których najważniejszym źródłem przychodu są doacje (57 proc.), badani czujący się wystarczająco poinformowani na temat

możliwości uzyskania pomocy przez PES/PS w regionie (57 proc.), a także pozytywnie oceniający aktualną sytuację finansową reprezentowanego podmiotu (59 proc.). Ankietowani dostrzegają również trudności występujące w szeroko rozumianym otoczeniu ekonomii społecznej, w tym związane z niskim poziomem wiedzy oraz polityką prowadzoną przez jednostki samorządu terytorialnego (np. niewystarczającym poziomem zlecania zadań publicznych czy stosowaniem klauzul lub aspektów społecznych w zamówieniach publicznych).

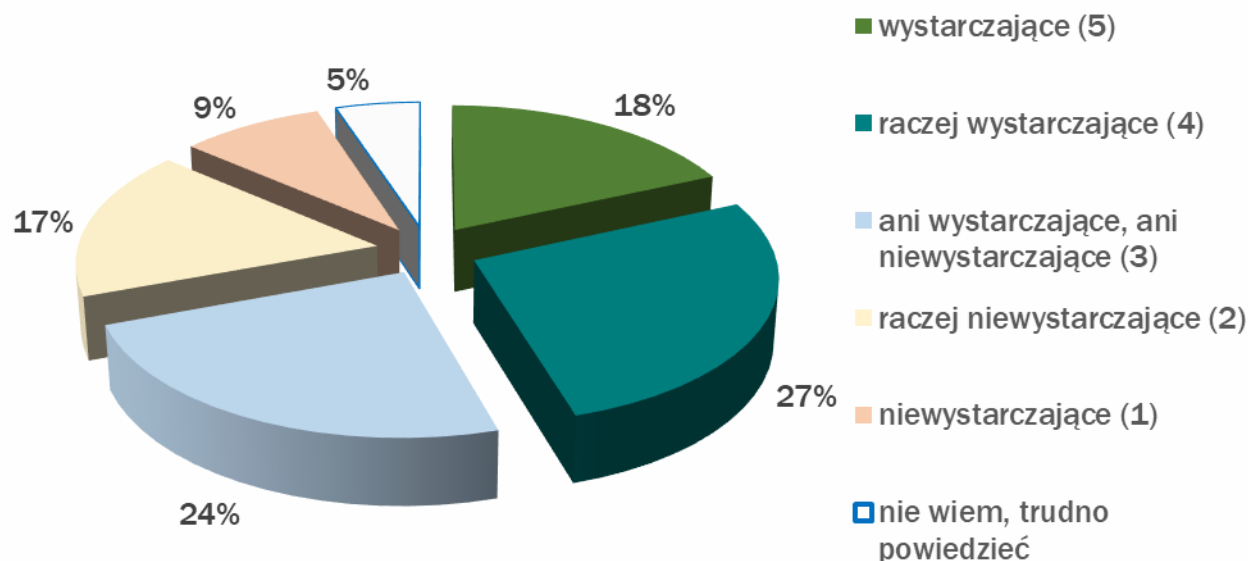
Wykres 31. Korzystanie z pomocy instytucji, które mogą wspierać podmioty ekonomii społecznej

Przedstawiciele badanych podmiotów kontaktują się z różnymi instytucjami lub organizacjami, działającymi na rzecz wsparcia sektora ekonomii społecznej w regionie (co istotne, w powyższym zestawieniu pominięto OWES, których funkcjonowanie jest przedmiotem osobnego opracowania). Najczęściej są to zarówno jednostki samorządu terytorialnego (szczególnie gminnego, powiatowego oraz wojewódzkiego), jak również ich jednostki organizacyjne, jak np. powiatowe urzędy pracy, czy ośrodki pomocy społecznej. 34 proc. uczestników pomiaru deklaruje korzystanie ze wsparcia lokalnych grup działania (LGD), natomiast 27 proc. przedstawicieli badanych

podmiotów korzystało z pomocy PFRON. 7 proc. respondentów wskazało instytucje oferujące finansowe instrumenty wsparcia o charakterze zwrotnym, natomiast 6 proc. kontaktuje się z przynajmniej jedną uczelnią wyższą z regionu.

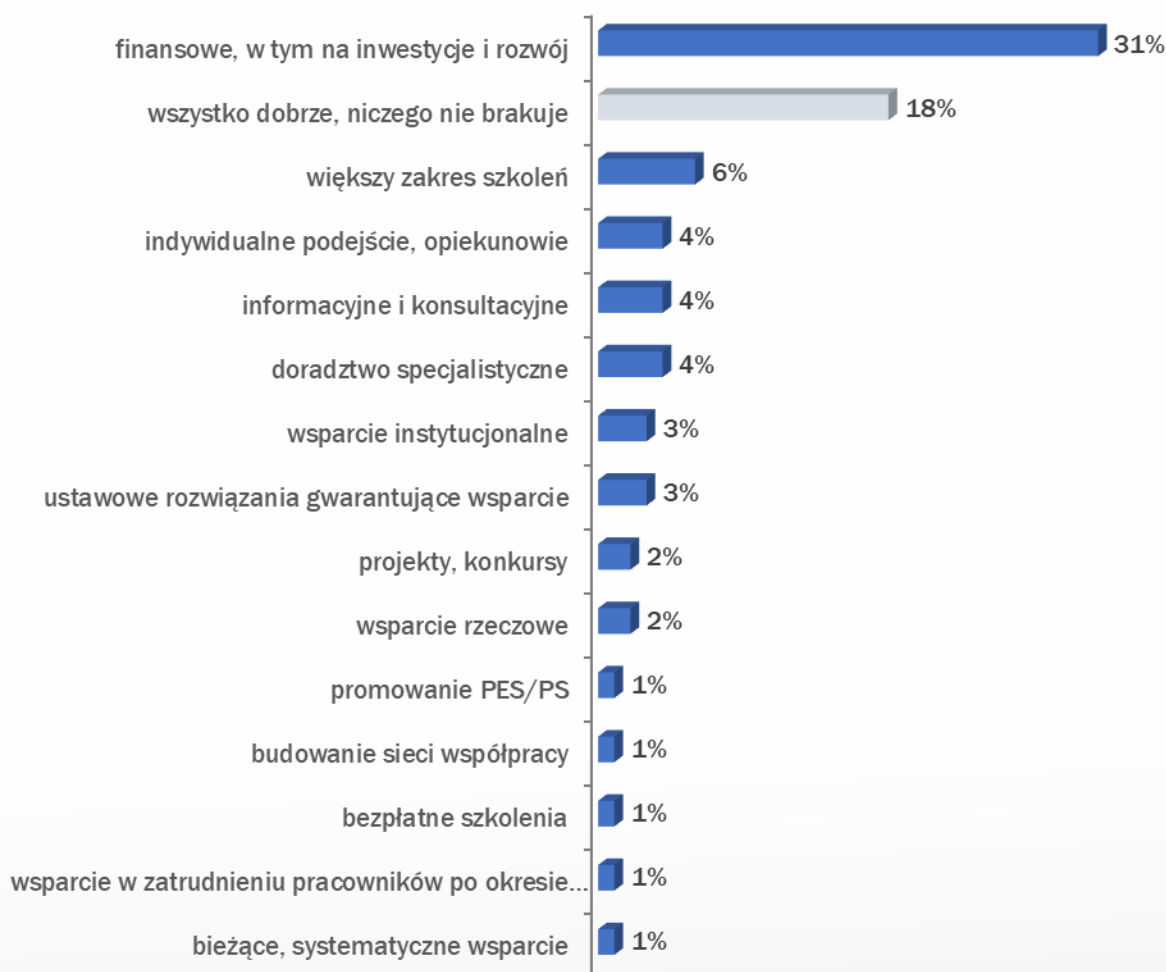
Wykres 32. Ocena możliwości uzyskania wsparcia przez PES/PS w województwie świętokrzyskim

Opinie na temat możliwości uzyskania wsparcia przez podmioty ekonomii społecznej w regionie są rozproszone. 45 proc. uczestników pomiaru wyraża pozytywną ocenę, zaś 26 proc. respondentów formułuje odmienną opinię na ten temat, a 24 proc. badanych wyraziło opinię neutralną lub ambiwalentną. Średnia ocena w skali 1-5 wynosi 3,31, a więc jest ona nieco wyższa od środkowej kategorii odpowiedzi w skali pięciostopniowej. Pozytywne oceny najczęściej wyrażały osoby reprezentujące podmioty ekonomii społecznej o charakterze reintegracyjnym (63 proc.) w porównaniu do przedsiębiorstw społecznych (42 proc.). Wysoka ocena możliwości uzyskania wsparcia współwystępuje z pozytywną opinią na temat dostępu informacji w przedmiotowym obszarze, a także postrzeganiem kondycji ekonomicznej danego PES/PS jako dobrej. Negatywne opinie najczęściej artykułowały osoby reprezentujące przedsiębiorstwa społeczne (28 proc.) w porównaniu do podmiotów ekonomii społecznej o charakterze reintegracyjnym (13 proc.), przedstawiciele podmiotów prowadzących działalność w branży rekreacyjnej i turystycznej (45

proc.), podmiotów, których najważniejszym źródłem przychodu są darowizny (36 proc.), a także niezatrudniających pracowników etatowych (30 proc.), niewystarczająco poinformowanych o ofercie wsparcia dla PES/PS (56 proc.) oraz ambiwalentnie oceniających kondycję finansową danego PES/PS (31 proc.).

Wykres 33. Brakujące/pożądane formy pomocy dla PES/PS w woj. świętokrzyskim

Respondenci formułowali swoje oczekiwania względem systemu wsparcia ekonomii społecznej w regionie, odpowiadając na pytanie otwarte. Wyraźnie widać, że uzyskane odpowiedzi dotyczą różnych wymiarów, ponadto zostały sformułowane na zróżnicowanym poziomie szczegółowości, co wynika ze specyfiki zastosowanego narzędzia. 18 proc. uczestników pomiaru spontanicznie wskazuje, że aktualne możliwości uzyskania wsparcia w regionie są wystarczające.

Wśród niezaspokojonych potrzeb na pierwszym miejscu wymieniano różne formy pomocy finansowej dla PES/PS, w tym niepowiązane z tworzeniem nowych miejsc pracy, np. na cele inwestycyjno-rozwojowe. Na kolejnych pozycjach znalazły się kwestie związane ze zwiększeniem zakresu i wymiaru oferowanych usług szkoleniowych, dalej – indywidualnym podejściem do wsparcia danego podmiotu, udzielaniem informacji na temat możliwości uzyskania wsparcia oraz doradztwem, a następnie większe wsparcie ze strony instytucji działających w regionie (ogólnie) oraz wdrażanie rozwiązań prawnych (np. ustawowych), wzmacniających wsparcie PES/PS.

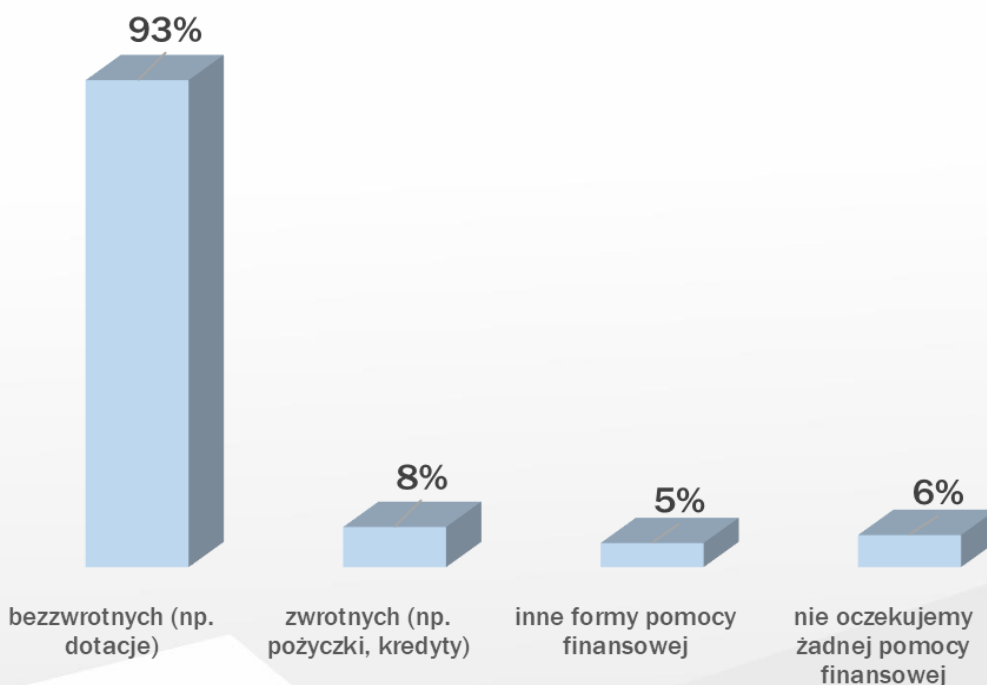
Wykres 34. Chęć skorzystania z niefinansowych form pomocy dla PES/PS w województwie świętokrzyskim w okresie najbliższego roku

Jako oczekiwane, niefinansowe formy wsparcia PES/PS w regionie najczęściej wymieniano szeroko rozumianą pomoc w zakresie pozyskiwania środków zewnętrznych, a więc identyfikację potencjalnych źródeł finansowania czy wsparcie procesu aplikowania o środki. Tego rodzaju przekonanie najczęściej podzielają przedstawiciele podmiotów prowadzących działalność w branży gastronomicznej, jak również PES/PS, których najważniejszym źródłem przychodu jest sprzedaż

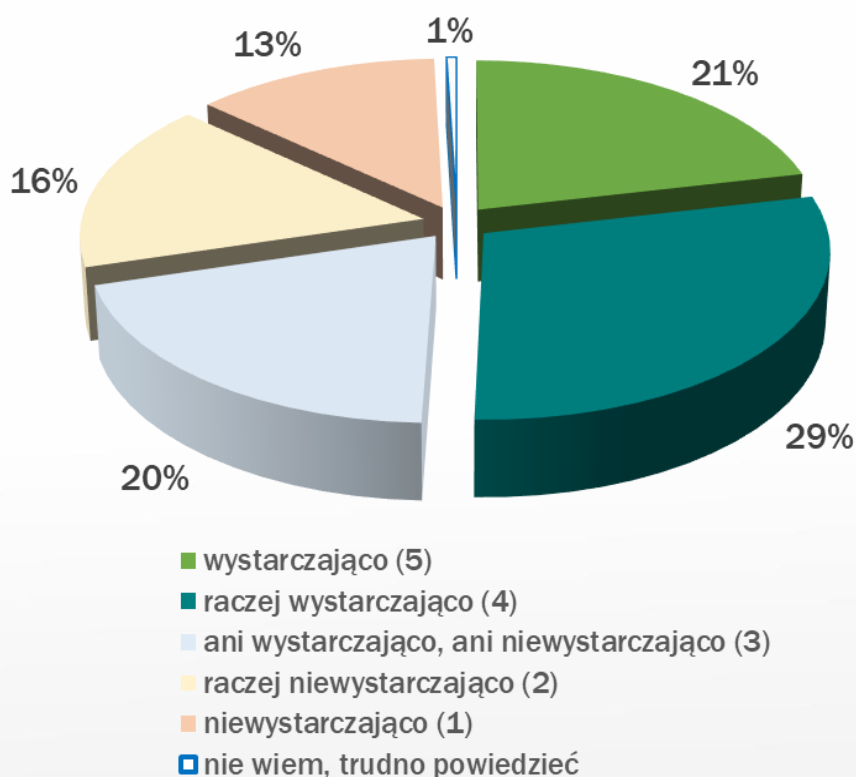
usług i produktów osobom fizycznym. Pomoc rzeczową najczęściej wskazywali przedstawiciele podmiotów prowadzących działalność w branży usług socjalnych (w tym opiekuńczych), podmiotów, których najważniejszym źródłem przychodu jest sprzedaż usług i produktów osobom fizycznym, PES/PS, które rozpoczęły działalność w latach 1991-2005, jak również osoby negatywnie oceniające możliwości uzyskania wsparcia w regionie. Pożądane formy wsparcia są uzależnione od najważniejszego źródła przychodu podmiotu, np. wsparcie w nawiązywaniu kontaktów biznesowych najczęściej wskazują przedstawiciele PES/PS sprzedających produkty lub usługi na otwartym rynku, a także świadczących usługi na zlecenie JST lub innych instytucji publicznych. Warto dodać, że różne formy oczekiwanej pomocy są najczęściej wskazywane przez osoby reprezentujące PES/PS prowadzące działalność gospodarczą w porównaniu do podmiotów prowadzących działalność pożytku publicznego. Oznacza to, że tego rodzaju podmioty częściej formułują pewną refleksję oraz mają skryształizowane potrzeby w tym obszarze. Korzystanie z oferty wsparcia może również sprzyjać utrwaleniu pewnych zwyczajów czy ścieżek postępowania, związanych z łączeniem różnych źródeł pomocy zewnętrznej.

Wykres 35. Chęć skorzystania z form pomocy finansowej dla PES i PS w województwie świętokrzyskim w okresie najbliższego roku

Powyższy wynik potwierdza dość rozpowszechnioną opinię, że przedstawiciele sektora ekonomii społecznej są przyzwyczajeni do „tradycyjnego” modelu finansowania, opartego o granty i dotacje publiczne. Zaledwie 8 proc. uczestników pomiaru deklaruje chęć skorzystania z instrumentów o charakterze zwrotnym w okresie najbliższego roku od daty realizacji badania. Warto podkreślić, że powyższy rezultat jest spójny z wynikami innych, porównywalnych pomiarów (np. realizowanych w innych województwach). Z pewnością upowszechnianie zwrotnych instrumentów finansowych wymagać będzie m.in. zmiany sposobu myślenia i przełamania barier „świadomościowych” w sektorze ekonomii społecznej w województwie świętokrzyskim.

Wykres 36. Ocena przepływu informacji na temat możliwości uzyskania pomocy przez PES/PS w województwie świętokrzyskim

Uzyskana średnia ocena dostępu do informacji na temat możliwości uzyskania wsparcia w regionie jest zbliżona do umiarkowanie pozytywnej ($E=3,30$). Połowa badanych formułuje pozytywną opinię, natomiast krytyczną ocenę wyraża prawie 3 na 10 uczestników pomiaru.

Najwyższe oceny zostały odnotowane wśród podmiotów prowadzących odpłatną działalność pożytku publicznego (68 proc.), badanych, którzy uważają, że możliwości uzyskania wsparcia przez PES/PS w regionie są wystarczające (72 proc.), jak również pozytywnie oceniających sytuację ekonomiczną reprezentowanego podmiotu (73 proc.).

Cenne informacje zostały również w ramach badania jakościowego z przedstawicielami PES/PS (ale również pozostałymi grupami respondentów). Badane podmioty różnią się pod względem formy prawnej, a także obszarów prowadzonej działalności, jak również struktury przychodów. Jako źródła finansowania najczęściej wskazywano korzystanie z dotacji, rzadziej – prowadzenie działalności gospodarczej lub odpłatnej pożytku publicznego. Zróżnicowany jest również poziom przychodów za rok 2021 – od ok. kilkudziesięciu tysięcy do przeszło miliona złotych. Wspomniane podmioty zatrudniają od kilku do kilkudziesięciu pracowników na umowę o pracę (lub alternatywnie umowę – zlecenie). Często są to osoby z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym (co oczywiste, osoby o najtrudniejszej sytuacji życiowej i zawodowej są podopiecznymi podmiotów o charakterze reintegracyjnym). Badane podmioty mają zróżnicowany okres działalności – od kilku do kilkunastu lat (w niektórych przypadkach można mówić o dłuższej historii funkcjonowania, którą dałoby się opisać w kategoriach procesu rozwojowego). Warto szczególnie podkreślić, że badani eksperci z regionu (np. przedstawiciele kadry OWES) zwracali uwagę na „rozwarstwienie” sektora ES: niewielką liczbę zaawansowanych podmiotów o wysokim poziomie rozwoju oraz dużą liczbę początkujących organizacji. W tym kontekście postulowano potrzebę wspierania „klasy średniej” w ramach sektora ES (podmiotów o średnim poziomie zaawansowania, posiadających pewien potencjał rozwojowy).

Samooocena PES/PS – mocne strony:

- zasoby ludzkie, zbudowany zespół, dobre relacje międzyludzkie,
- wysoki poziom zaangażowania i motywacji,
- wysoka jakość usług, rozpoznawalność na rynku lokalnym, wypracowane zaufanie klientów,
- realizacji misji społecznej, wspieranie osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej i zawodowej,
- zasoby materialne (rzadziej).

Samoocena PES/PS – słabe strony:

- niewystarczająca baza lokalowa,
- trudności z pozyskiwaniem środków finansowych, w tym zdobywaniem zleceń, brak poczucia bezpieczeństwa i stabilności finansowej,
- brak wystarczających kompetencji biznesowych, menedżerskich (kadry kierowniczej PES/PS),
- brak kompleksowej wiedzy (i umiejętności poszukiwania/znajomości źródeł informacji) na temat możliwości uzyskania wsparcia dla PES/PS.

Nasi rozmówcy różnią się pod względem oceny możliwości i perspektyw rozwojowych sektora ekonomii społecznej. Pozyskane informacje są rozproszone, zwłaszcza że formułowali je przedstawiciele różnych podmiotów, co zresztą było świadomym założeniem badawczym. W tym kontekście warto zwrócić uwagę na następujące zagadnienia:

- konieczność poszukiwania nisz rynkowych (w obszarze usług lub produktów, względnie – niezaspokojonych potrzeb odbiorców), jako przykłady respondenci wymieniali usługi społeczne, w tym m.in. opiekuńcze (co jest szczególnie istotne m.in. w kontekście aktualnych trendów demograficznych, związanych ze zwiększaniem się udziału seniorów w populacji, ponadto tego rodzaju usługi mogą być skierowane np. do osób z niepełnosprawnościami, a także rodzin z dziećmi),
- długofalowe budowanie oferty PES/PS w kontekście diagnozy społeczno-gospodarczej regionu, w tym najważniejszych trendów społeczno-demograficznych, jak starzenie się społeczeństwa i depopulacja (np. usługi społeczne dla seniorów), czy struktury gospodarczej województwa świętokrzyskiego (np. w subregionie południowym dominuje rolnictwo – możliwość rozwoju ekonomii społecznej w obszarze produkcji zdrowej, ekologicznej żywności, w tym tworzenia produktów lokalnych i regionalnych, rozwój marek lokalnych, gospodarstw opiekuńczych, współpracy z kołami gospodyń wiejskich i ochotniczymi strażami pożarnymi),
- oddziaływanie na JST, aby częściej i na większą skalę zamawiały usługi lub produkty PES/PS, tworzenie (interdyscyplinarnych) zespołów ds. ekonomii społecznej na poziomie

gmin lub powiatów, wprowadzanie elementów ekonomii społecznej do polityk publicznych na wszystkich szczeblach (w tym dokumentów strategicznych i programowych, jak np. strategie rozwoju, strategie rozwiązywania problemów społecznych, programy rewitalizacji),

- zwiększenie poziomu zlecania zadań publicznych PES/PS przez instytucje publiczne, zwłaszcza w ramach konkursów wieloletnich,
- włączenie się PES/PS w nowe mechanizmy organizacji usług społecznych na poziomie lokalnym (w regionie funkcjonują 2 centra usług społecznych: w Starachowicach oraz w gminie Górnio w powiecie kieleckim),
- uwzględnienie udziału PES/PS w procesach deinstytucjonalizacji, rozumianej jako przejście od opieki instytucjonalnej do środowiskowej (np. w okresie realizacji badania prowadzona była diagnoza społeczna oraz powstawał „Plan deinstytucjonalizacji usług społecznych w Gminie Ostrowiec Świętokrzyski”).

Uczestnicy badania mają ambiwalentne odczucia, związane z aktualnym stanem ekonomii społecznej w regionie. Z jednej strony postrzegają go w kategoriach konkretnych wyzwań, nadziei i oczekiwań, z drugiej – formułują wiele zastrzeżeń i wątpliwości. Przeważa opinia, że sektor ekonomii społecznej w regionie znajduje się w dość wczesnej fazie rozwoju, choć w dłuższej perspektywie można dostrzec pozytywne zmiany (np. wzrost poziomu wiedzy i sposobu postrzegania ES, wzrost liczby PES/PS, upowszechnianie rozwiązań na rzecz ich wsparcia). W dużym stopniu wynika to z uwarunkowań historycznych i ogólnej kondycji społeczno-gospodarczej regionu. Część rozmówców spontanicznie nawiązywało do tego rodzaju zagadnień, mówiąc o pewnym zapóźnieniu rozwojowym regionu na tle większości innych województw, co – ich zdaniem – można odnieść również do sfery ekonomii społecznej.

8. Pozostałe istotne zagadnienia

W tym rozdziale znajduje się omówienie kilku zagadnień, ważnych z punktu widzenia oceny kondycji sektora ekonomii społecznej w województwie świętokrzyskim. Dodajmy, że prezentowane informacje zostały pozyskane w badaniu jakościowym z różnymi grupami respondentów.

Przedstawiciele badanych PES/PS deklarują korzystanie z usług różnych podmiotów, działających na rzecz wsparcia sektora ekonomii społecznej:

- Najczęściej są to właściwe terytorialnie ośrodki wsparcia ekonomii społecznej - ten obszar jest przedmiotem osobnego raportu (dotyczącego ewaluacji pracy OWES i badania satysfakcji klienta ww. ośrodków).
- Rzadziej podejmowane są kontakty z ROPS. Jeśli tego rodzaju relacje występują, respondenci oceniają je pozytywnie.
- PES/PS kontaktują się również z JST oraz – rzadziej - ich jednostkami organizacyjnymi (np. OPS, PUP, PCPR). Dotyczy to zwłaszcza podmiotów inicjowanych lub zakładanych przez administrację samorządową.
- Warto podkreślić, że PES/PS rzadko korzystają z instrumentów finansowych o charakterze zwrotnym, choć tego rodzaju wsparcie jest oferowane w regionie. Tego rodzaju narzędzia wykorzystują głównie przedsiębiorstwa społeczne, natomiast wśród podmiotów reintegracyjnych nie odnotowano takiego przypadku.
- Szczególnym rodzajem podmiotów o dużym potencjale rozwojowym są koła gospodyń wiejskich. Z pewnością można je uznać za ważny zasób społeczny regionu, zwłaszcza subregionu południowego, w którym przeważa rolnictwo.

Przedstawiciele badanych PES/PS wskazali również pewne obszary wsparcia na rzecz ekonomii społecznej, których – ich zdaniem - brakuje w województwie świętokrzyskim. Najczęściej formułowane w tym kontekście oczekiwania to:

- promocja ekonomii społecznej – zarówno skierowane do ogółu społeczeństwa, osób czy grup nieformalnych, zamierzających założyć PES oraz jednostek samorządu terytorialnego i biznesu komercyjnego,

- zwiększenie dostępności finansowania PES/PS, w tym zwłaszcza środków o charakterze bezzwrotnym,
- instrumenty finansowe na rozwój istniejących przedsiębiorstw społecznych (np. na inwestycje), niepowiązanych z tworzeniem miejsc pracy,
- sieciowanie PES/PS, tworzenie partnerstw między PES oraz forów wzajemnej wymiany doświadczeń, a także wspólnych przedsięwzięć gospodarczych (np. konsorcjów PES/PS),
- zakup usług i produktów PES/PS przez instytucje, organizacje i firmy prywatne,
- upowszechnianie stosowania klauzul społecznych w zamówieniach publicznych,
- kojarzenie partnerów biznesowych, kreowanie współpracy z biznesem, pomoc w pozyskiwaniu klientów po stronie podmiotów komercyjnych,
- brak efektywnych instrumentów zarządczych, dopasowanych do specyfiki PES/PS, np. profesjonalnych narzędzi analizy finansowej,
- edukacja w zakresie podstaw przedsiębiorczości i myślenia w kategoriach biznesowych oraz funkcjonowania w realiach rynkowych, świadczenie usług przez osoby z doświadczeniem w biznesie (np. mentoring),
- koordynacja i usprawnienie przepływu informacji, skomasowanie informacji w jednym miejscu, utworzenie platformy wymiany informacji, aktualizacja baz danych potencjalnie zainteresowanych podmiotów, dbałość o aktualność i kompleksowość informacji dostępnych na stronach internetowych (OWES i ROPS),
- zwiększenie dostępności i zakresu usług specjalistycznych, dopasowanych do indywidualnych potrzeb odbiorców, np. szkoleniowych, doradczych (księgowych, marketingowych, prawnych, wsparcia psychologicznego).

Relacje z otoczeniem:

Dla powstawania i rozwoju podmiotów ekonomii społecznej kluczowe jest szeroko rozumiane otoczenie. Najlepiej, gdy członkowie PES/PS wywodzą się z macierzystego środowiska lokalnego, ponieważ wtedy przedsiębiorstwo jest uważane za „swoje” i może liczyć na życzliwe wsparcie, zarówno społeczności lokalnej, jak i samorządu. Możliwości rozwoju PES/PS są ściśle uzależnione od charakteru komunikacji z otoczeniem. Relacje te są dynamiczne i mają charakter

obustronny. Warto przy tym pamiętać, że otoczenie zawsze wywiera silniejszy wpływ na organizację, niż organizacja na otoczenie. Dla rozwoju ekonomii społecznej niezbędne jest więc budowanie takiego otoczenia, które w naturalny sposób sprzyjać będzie podejmowaniu działań rozwijających przedsiębiorczość społeczną. Akceptacja dla wspierania podmiotów ekonomii społecznej bierze się – jak podkreślali badani – z ich zakorzenienia w lokalnym środowisku. Czynnikiem sprzyjającym przełamywaniu barier jest podejmowanie współpracy z lokalnymi instytucjami, zajmującymi się podobnym problemem. Pomocne jest budowanie współpracy pomiędzy organizacjami pozarządowymi. Niezwykle ważne dla lokalnego PES/PS – z punktu widzenia relacji z otoczeniem – jest zbudowanie zaufania do marki. Nie chodzi wyłącznie o jej rozpoznawalność, ale utrwalenie w oczach opinii publicznej przekonania o zdolności PES/PS do skutecznej realizacji zadań (np. świadczenia wysokiej jakości usług społecznych).

Współpraca z JST:

Rozwój współpracy z JST i tym samym rozwój sektora ekonomii społecznej w regionie jest nierównomierny, co jest silnie uzależnione od uwarunkowań lokalnych, a nawet personalnych. W opinii badanych PES/PS, ogólny poziom wiedzy samorządowców na temat ekonomii społecznej jest niski - dla wielu z nich priorytetem są działania inwestycyjne, które przynoszą widoczne efekty dla mieszkańców (wyborców) danej gminy czy powiatu. Z tej perspektywy wsparcie działań miękkich, w tym aktywizacja osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, przynosi efekty trudne do zmierzenia, zazwyczaj chwiejne i odłożone w czasie. W świetle wyników badania jakościowego, zrozumienie i otwartość na obszar ekonomii społecznej ze strony władz samorządowych jest jednym z kluczowych czynników jej sukcesu (podkreślają to wszystkie grupy badanych PES/PS, jednak najsilniej uzależnione od wsparcia samorządu są podmioty o charakterze reintegracyjnym). JST często nie mają wiedzy na temat funkcjonujących na ich terenie PES/PS, ponadto obawiają się stosowania rozwiązań preferujących tego rodzaju podmioty w otwartych konkursach na realizację zadań publicznych lub aspektów i klauzul społecznych w zamówieniach publicznych. Bardzo ważnym czynnikiem jest również kadencyjność i uwikłanie w bieżącą politykę na poziomie lokalnym.

Sojusznikiem ekonomii społecznej mogą być samorządowcy, którzy wywodzą się z „trzeciego sektora”. Bardzo dobrze rozumieją oni wartość współpracy międzysektorowej w tym obszarze.

Często rozwój ekonomii społecznej jest ważną częścią ich programu wyborczego i budowania relacji ze społecznością lokalną. Ponadto sektor ekonomii społecznej może stać się – zwłaszcza w małych gminach – cennym partnerem do pozyskiwania środków zewnętrznych przez JST.

Rewolucyjną zmianę niosą powstające centra usług społecznych, które przejmują zadania ośrodków pomocy społecznej, ale jednocześnie kreują nowoczesny, lokalny rynek usług społecznych. Istotną rolę praktyczną odgrywa zapis w umowach na realizację pilotażowych projektów wdrażania CUS, który przewiduje obowiązek zlecania 30 proc. usług podmiotom ekonomii społecznej. To powoduje, że nawet w małych gminach pojawia się zapotrzebowanie na usługi społeczne świadczone przez PES/PS. Do tego pojawia się instytucjonalny partner, który nie tylko zleca zadania, ale edukuje, wspiera i motywuje lokalne organizacje do przygotowania się do udźwignięcia roli realizatora usług społecznych. Ze względu na swoją specyfikę, podmioty ekonomii społecznej lepiej pasują do realizacji usług społecznych niż podmioty komercyjne. Łączą usługę społeczną z zaangażowaniem społecznym. Usługi są lepiej osadzone w środowisku lokalnym. Warto zaznaczyć, że współpraca z podmiotami ekonomii społecznej umożliwia pogłębione podejście do rozwiązywania problemów społecznych. Ten sposób myślenia jest coraz bardziej rozpowszechniony wśród samorządowców i kadry kierowniczej pomocy społecznej (choć aktualny poziom wiedzy i świadomości wciąż pozostaje na relatywnie niskim poziomie). Dodajmy, że w regionie zostały wypracowane pewne doświadczenia w tym obszarze, które można uznać za „dobre praktyki” (CUS w Starachowicach oraz CUS w Gminie Górno).

Współpraca z biznesem:

Badania jakościowe potwierdzają, że poziom współpracy sektora ekonomii społecznej z biznesem wciąż pozostaje niski, co zresztą jest zjawiskiem rozpowszechnionym w całej Polsce, zatem w tym obszarze trudno doszukać się jakichś elementów regionalnej specyfiki. Podobnie jak w innych województwa, współpraca sektora ES z przedsiębiorcami komercyjnymi jest słabo rozwinięta i występuje w przypadkach jednostkowych. Obydwa sektory funkcjonują niezależnie od siebie i zdecydowanie brakuje inicjatyw na rzecz ich współpracy, w tym m.in. podejmowania wspólnych przedsięwzięć gospodarczych, czy innych bardziej zaawansowanych projektów. Jeśli tego rodzaju relacje zachodzą w województwie świętokrzyskim, zazwyczaj obejmują one najprostsze formy kooperacji (np. sprzedaż usług lub produktów PES/PS podmiotom komercyjnym). Po obu

stronach brakuje świadomości wzajemnych korzyści, jakie mogłyby płynąć z tego rodzaju współpracy.

Jeśli PES/PS chcą skutecznie konkurować na rynku, muszą przejąć pewne standardowe praktyki biznesu komercyjnego. Dla promocji współpracy biznesu z ekonomią społeczną na poziomie strategicznym dużą rolę odgrywają takie przedsięwzięcia, jak np. targi, czy konkursy z nagrodami. Badani zwracają również uwagę na potrzebę stopniowego budowania relacji, opartych na zwiększającym się zaufaniu i konkretnych przykładach efektywnej kooperacji. W tym kontekście niezwykle istotną rolę odgrywa kreowanie pozytywnego obrazu i wiarygodności sektora ekonomii społecznej.

Reintegracja w PES/PS i funkcjonowanie podmiotów reintegracyjnych:

Większość rozmówców podziela przekonanie, że działania na rzecz podmiotów reintegracyjnych nie należą do priorytetów województwa świętokrzyskiego. Podmioty reintegracyjne wspomagają osoby znajdujące się w szczególnie trudnej sytuacji życiowej, które, po skorzystaniu z odpowiedniej ścieżki wsparcia, powinny przechodzić do pracy w przedsiębiorstwach społecznych, a następnie – w miarę możliwości – wychodzić na otwarty rynek pracy. Jak podkreślają rozmówcy, wspomniana ścieżka nie zawsze funkcjonuje w sposób zgodny z założeniami („nierealne oczekiwania systemowe...”, „przedsiębiorstwa społeczne powinny brać pod uwagę absolwentów KIS i CIS...”). Wielu podopiecznych podmiotów reintegracyjnych nie jest zainteresowanych tego rodzaju rozwiązaniem („reintegracja powinna być tylko dla chętnych, a nie obligatoryjna...”, „niektóre osoby nie nadają się do reintegracji albo po prostu nie chcą...”), a same podmioty wydają się mieć tendencję do „konserwowania” odbiorców swoich usług („nie działa to przejście systemowe...”, „kiedyś byli etatowi szkolący się, a teraz są etatowi uczestnicy CIS...”). Część rozmówców zaznacza, że niektórzy uczestnicy podmiotów reintegracyjnych nigdy nie będą w stanie odnaleźć się na otwartym rynku pracy, zatem konieczne jest tworzenie lokalnej oferty, uwzględniającej ich specjalne potrzeby („dopasowane miejsca pracy...”, „nie wypychać tych ludzi na siłę...”). Warto podkreślić, że tego rodzaju bariery mają charakter systemowy i z pewnością nie wynikają z jakichś specyficznych cech regionu.

Respondenci uczestniczący w badaniu jakościowym formułowali również inne istotne spostrzeżenia odnośnie kondycji podmiotów reintegracyjnych w województwie świętokrzyskim:

- relatywnie niska liczba podmiotów o charakterze reintegracyjnym w regionie, brak pokrycia terytorialnego, mała liczba nowopowstających podmiotów reintegracyjnych, konieczność uzupełnienia istniejącej sieci i budowania systemu wzajemnie komplementarnej oferty dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym (na poziomie lokalnym),
- prowadzenie niektórych podmiotów reintegracyjnych w formule projektowej (doraźność, akcyjność, ograniczony okres ich funkcjonowania),
- brak wystarczających środków w budżetach JST na tworzenie i utrzymanie tego rodzaju podmiotów,
- regulacje prawne w tym obszarze, postrzegane jako sztywne, restrykcyjne i ograniczające możliwości wspierania podmiotów reintegracyjnych („kryteria uczestnictwa w WTZ, powinno się uwzględnić osoby ze znacznym i umiarkowanym stopniem niepełnosprawności...”, „brak obligatoryjności uczestnictwa w WTZ mimo orzeczenia...”), w tym narzucanie sposobu realizacji działań reintegracyjnych („brak elastyczności...”),
- niechęć części samorządów do tworzenia tego rodzaju podmiotów, np. brak wystarczającej wiedzy i świadomości korzyści, obawy przed podjęciem zobowiązań finansowych,
- wyzwanie związane z zapewnieniem i sfinansowaniem transportu (dojazdu) dla podopiecznych podmiotów reintegracyjnych,
- niewystarczający poziom sieciowania, brak działających platform wymiany wiedzy i doświadczeń (część rozmówców wymienia w tym kontekście Świętokrzyski Konwent Podmiotów Reintegracyjnych),
- niski prestiż podmiotów reintegracyjnych, brak docenienia przez środowisko oraz instytucje lokalne.

Badani podopieczni CIS, KIS, ZAZ i WTZ w województwie świętokrzyskim bardzo pozytywnie oceniają jakość usług świadczonych przez ww. podmioty, możliwość „dorobienia” (w przypadku osób pracujących), atmosferę i relacje międzyludzkie, a także wpływ uczestnictwa w zajęciach na zmianę sytuacji życiowej (np. możliwość rozwoju, poszerzenia wiedzy i umiejętności). Podczas wywiadów respondenci często przyjmowali postawę obrony obecnego stanu rzeczy („żeby było finansowanie i żeby nam tego nie zabrali...”), a także deklarowali chęć jak najdłuższego pozostania

w podmiotach reintegracyjnych, które tworzą dla nich przyjazne środowisko, strefę komfortu. Nie odnotowano deklaracji chęci wyjścia na otwarty rynek pracy. Warto podkreślić, że negatywne oceny dotyczyły kwestii indywidualnych (często dotyczących aspektów, na które podmioty reintegracyjne nie mają wpływu, np. powiązania z innymi usługami społecznymi, jak np. noclegownia dla osób w kryzysie bezdomności), a także były formułowane w przypadkach jednostkowych.

Warto dodać, że w regionie testowane są innowacyjne rozwiązania w obszarze reintegracji. Przykładem takich działań są podmioty prowadzone przez Fundację PESTka, gdzie wdrażany jest autorski model reintegracji oparty na współpracy międzyinstytucjonalnej oraz tworzeniu ścieżki przechodzenia od reintegracji do zatrudnienia („przedszkole do zatrudnienia...”, „odcięcie pępowiny od pomocy społecznej i zmiana świadomości podmiotów reintegracyjnych...”, „zmiana mentalna, maksymalnie 2 lata i na rynek pracy...”).

Przyczyny i okoliczności zawieszania/zamykania działalności PES/PS:

- Najczęściej wymienianą przyczyną zawieszania działalności były ograniczenia w funkcjonowaniu, związane z pandemią COVID-19. Dotyczyło to zwłaszcza niektórych podmiotów o charakterze reintegracyjnym. Przerwy w ich działalności bardzo negatywnie odcisnęły się na stanie zdrowia (fizycznego i – zwłaszcza – psychicznego uczestników), co jest trudne do „odrobienia” w krótkiej i średniej perspektywie czasowej.
- Część podmiotów jest (lub była) prowadzona w formule projektowej, co najczęściej wiąże się z ich akcyjnością, doraźnością, funkcjonowaniem uzależnionym od finansowania z projektu.
- Przyczyną zawieszania lub zamykania działalności mogły być również czynniki ekonomiczne (niepowodzenia biznesowe, niska kultura organizacyjna, brak doświadczenia i kompetencji menedżerskich, trudności z utrzymaniem się na rynku), a także międzyludzkie, np. konflikty w zespołach PES/PS, które przekładały się na ich funkcjonowanie („nieprzepracowane relacje...”).
- Ważnym aspektem jest również wsparcia PES/PS przez jednostki samorządu terytorialnego, zwłaszcza, że w województwie świętokrzyskim rozpowszechniony jest model rozwoju ekonomii społecznej, oparty na bliskich powiązaniach z JST.

Fundusze Europejskie
Program Regionalny

**Rzeczpospolita
Polska**

WOJEWÓDZTWO
ŚWIĘTOKRZYSKIE

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

- Część rozmówców zwróciło uwagę na wypalenie części kadry osób prowadzących PES/PS i brak następców (nowych liderów, którzy mogliby przejąć zarządzanie ww. podmiotami).

9. Rekomendacje i wnioski

Poniżej przedstawiamy wnioski i rekomendacje z badania z uwzględnieniem opisu zidentyfikowanych problemów, wizji stanu pożądanego oraz proponowanych kierunków działań (sposobu wdrożenia). W tabeli zostały również zamieszczone pewne odwołania do opisowej części niniejszego raportu.

Tabela 37. Wnioski i rekomendacje

Lp.	Wniosek	Rekomendacja	Adresaci	Sposób wdrożenia
1	<u>Główny problem:</u> Wyniki badania potwierdzają, że PES/PS mają zróżnicowane potrzeby, a także oczekiwania odnośnie form pomocy, z jakich chcieliby skorzystać. Wynika to z bardzo dużego zróżnicowania sektora ekonomii społecznej w regionie, m.in. ze względu na formę prawną, strukturę właścicielską, okres funkcjonowania na rynku, branżę czy specyfikę osób zatrudnionych w danym podmiocie. Między innymi badani eksperci zwracali uwagę na „rozwarstwienie” sektora ES: niewielką liczbę zaawansowanych podmiotów o wysokim poziomie rozwoju, dużą liczbę początkujących organizacji oraz potrzebę wspierania „klasy średniej” w ramach sektora ES (podmiotów o średnim poziomie zaawansowania, posiadających potencjał rozwojowy). W ramach niniejszego projektu badawczego zidentyfikowano kilka kluczowych potrzeb, które powinny zostać uwzględnione podczas planowania działań na rzecz wsparcia poszczególnych segmentów sektora ES.	<u>Opis stanu pożądanego:</u> Rekomenduje się wzmocnienie działań na rzecz precyzyjnej diagnozy potrzeb i oczekiwań sektora ES. Wspomniane potrzeby zmieniają się w czasie, zatem konieczne jest prowadzenie ustawicznych działań monitorujących i ewaluacyjnych. Na podstawie pogłębionej diagnozy możliwe jest tworzenie trafnej i dopasowanej do potrzeb odbiorców oferty, która powinna być stale aktualizowana.	OWES, ROPS, IZ RPO	- dopasowanie usług na podstawie pogłębionej diagnozy, tworzenie możliwie elastycznej i kompleksowej ścieżki wsparcia - przeznaczenie większej puli środków na inwestycje i rozwój PES/PS, niepowiązanych z tworzeniem miejsc pracy (np. na inwestycje w sprzęt oraz infrastrukturę, pomoc techniczną, wzmacnianie zasobów ludzkich, zapewnienie środków obrotowych, inwestowanie w liderów sektora ES, wprowadzenie instytucji zewnętrznego mentora PES/PS, który sprawowałby opiekę nad powierzonymi podmiotami), a więc na rozwój biznesu PES/PS oraz zapewnienie trwałości i należytej jakości już istniejących miejsc pracy - wspieranie „klasy średniej” w ramach sektora ES - długofalowe wsparcie, uniezależnione od specyficznej logiki projektowej, zmniejszenie doraźności i aktywności w systemie wsparcia, możliwość świadczenia bardziej elastycznego świadczenia usług, dopasowanych do potrzeb odbiorców (a nie wynikających z założeń projektowych), np. w logice „płatności za rezultat” - tworzenie alternatywnych modeli rozwoju PES/PS wobec dominującej formuły,

				opartej na ścisłej współpracy z JST - tworzenie platform współpracy, kojarzenie partnerów biznesowych („brokering ES”) - szkolenia i doradztwo w obszarze pozyskiwania środków zewnętrznych - inne szkolenia specjalistyczne (w zależności od potrzeb) - pomoc lokalowa i rzeczowa (sprzęt, wyposażenie) - promocja i budowanie wizerunku ES
2	<u>Główny problem:</u> Niewystarczająca jest liczba oraz poziom rozwoju podmiotów reintegracyjnych w regionie. W ostatnich latach zakładanych jest niewiele tego rodzaju podmiotów, brakuje pokrycia terytorialnego, a ścieżka reintegracji społeczno-zawodowej nie funkcjonuje zgodnie z założeniami (podopieczni o szczególnie trudnej sytuacji życiowej i zawodowej powinni być stopniowo przygotowywani w podmiotach reintegracyjnych, a następnie podejmować zatrudnienie na otwartym rynku pracy, co w praktyce okazuje się bardzo trudne). Ponadto wątpliwości obligatoryjność reintegracji (czy powinna być dla wszystkich odbiorców?), a zwłaszcza narzucane konkretnych rozwiązań odnośnie sposobu realizacji ww. zadań. Najważniejsze bariery rozwojowe tego rodzaju podmiotów mają charakter strukturalny: restrykcyjne regulacje prawne, brak środków, obawy i niechęć JST do zakładania podmiotów reintegracyjnych. Z pewnością reintegracja i wsparcie podmiotów reintegracyjnych znajduje się poza głównym nurtem systemu wsparcia (np. część przedstawicieli OWES uważa je zadanie narzucone, wynikające z nierealnych oczekiwań systemowych).	<u>Opis stanu pożądanego:</u> Pożądane jest podjęcie działań na rzecz zmiany tego stanu rzeczy. Zalecane jest oddziaływanie na JST w regionie, ale również podejmowanie prób wywierania wpływu na ośrodki decyzyjne na poziomie ogólnopolskim. Z pewnością warto zwiększyć rangę usług reintegracyjnych oraz wspierania i zakładania nowych podmiotów reintegracyjnych w działalności OWES.	OWES, ROPS, JST	- pogłębiona refleksja na temat dotychczasowych sposobów realizacji działań reintegracyjnych - lobbing skierowany do ośrodków decyzyjnych na poziomie ogólnopolskim (np. zmiany prawne, usprawnienie funkcjonowania ścieżki reintegracyjnej) - zwiększenie puli środków na zakładanie i utrzymanie podmiotów o charakterze reintegracyjnym - upowszechnianie wiedzy wśród JST (np. z zakresu aplikowania o środki na zakładanie podmiotów reintegracyjnych) - większa elastyczność, unikanie narzucania OWES sztywnych rozwiązań odnośnie sposobu realizacji działań reintegracyjnych (reintegracja „szyta na miarę”, skierowana do osób naprawdę potrzebujących).
3	<u>Główny problem:</u> Rola JST w obszarze wspierania	<u>Opis stanu pożądanego:</u> Wskazane jest istotne zwiększenie	ROPS, OWES,	- wypracowanie systemowych mechanizmów współpracy,

	sektora ekonomii społecznej jest niewystarczająca. Choć poziom wiedzy wśród samorządowców i urzędników rośnie, to wciąż jest nierównomierny a podejmowane działania często są uzależnione od kadencyjności i bieżącej koniunktury politycznej. Stopniowo upowszechnia się stosowanie aspektów i klauzul społecznych w zamówieniach publicznych, jednak obszar ten z pewnością wymaga wsparcia. Z całą pewnością JST mogą odgrywać kluczową rolę w tworzeniu podstaw rozwoju ekonomii społecznej w regionie, zatem konieczna jest kontynuacja działań na rzecz zwiększenia poziomu ich zaangażowania.	poziomu wiedzy na temat ES w środowisku JST, w tym na temat korzyści płynących ze stosowania aspektów i klauzul społecznych, jak również zlecenia zadań publicznych PES/PS. JST mogłyby również bardziej aktywnie działać na rzecz uniezależnienia PES/PS od wsparcia publicznego, m.in. poprzez edukację, promocję oraz stwarzanie warunków do współpracy biznesowej. Warto również skorzystać z rozwiązań wypracowanych w innych regionach.	JST	zmniejszających wpływ czynników związanych z kadencyjnością w JST, np. wzmocnienie instytucji rzeczników ekonomii społecznej i solidarnej lub tworzenie trwałych partnerstw na rzecz rozwoju ES - upowszechnianie stosowania aspektów i klauzul społecznych oraz zlecenia zadań publicznych PES/PS - tworzenie przyjaznego klimatu w środowisku JST dla rozwoju ES - poszerzanie wiedzy na temat wsparcia rozwoju ES wśród JST - wzmocnienie animacji w obszarach o szczególnie niskim poziomie rozwoju ES - wypracowanie skutecznej puli argumentów na rzecz zachęcania JST do wsparcia rozwoju ES, stosowanie języka korzyści, promocja „dobrych praktyk” - korzystanie z rozwiązań wypracowanych w innych regionach (np. instytucja rzeczników ES działających w województwie mazowieckim, powiatowe rady ds. ES funkcjonujące w województwie warmińsko-mazurskim).
4	<u>Główny problem:</u> Podobnie, jak w innych regionach kraju, niewystarczająco rozwinięta jest współpraca sektora ekonomii społecznej z biznesem „tradycyjnym” (choć w regionie występują nieliczne przykłady „dobrych praktyk”). Brakuje mechanizmów współpracy oraz świadomości wzajemnych korzyści (po obu stronach). Przedsiębiorcy społeczni i komercyjni często nie widzą możliwości, a nawet potrzeby podejmowania współpracy. W szczególności dotyczy to bardziej zaawansowanych form kooperacji, wykraczających poza prostą wymianę usług czy produktów (np. realizacji wspólnych przedsięwzięć gospodarczych)	<u>Opis stanu pożądanego:</u> Rekomendowane jest zwiększenie poziomu wiedzy na temat możliwości i sposobu współpracy sektora ekonomii społecznej z biznesem komercyjnym. Co istotne, tego rodzaju działania powinny być skierowane do przedsiębiorców społecznych i „tradycyjnych”.	ROPS, OWES, PES/PS	- działania na rzecz upowszechniania wiedzy (np. kampanie społeczne, promocja „dobrych praktyk”, wizyty studyjne, gale, konkursy itp.) - włączanie PES/PS do współrealizacji lub uczestnictwa w wydarzeniach, łączących sektor ES z biznesem komercyjnym - tworzenie nowych usług na rzecz współpracy biznesu społecznego i komercyjnego (np. mentoringu biznesowego) - finansowanie klastrow, łączących sektor ES z biznesem komercyjnym - wzmocnienie współpracy z organizacjami pracodawców - edukacja, praca nad zwiększeniem poziomu wiedzy i zniwelowaniem

				negatywnych stereotypów wśród PES/PS i przedsiębiorców komercyjnych, wypracowanie puli argumentów (np. stosowanie języka korzyści, strategii win-win) - dywersyfikacja działań skierowanych do PES i PS, na rzecz stymulowania ich współpracy z sektorem komercyjnym
5	<u>Główny problem:</u> Szansą rozwoju ekonomii społecznej w regionie jest trafne rozpoznanie ogólnych trendów w szeroko rozumianym systemie polityki społecznej w Polsce i na świecie (i szerzej – polityk publicznych). Między innymi można tu wymienić deintytucjonalizację pomocy społecznej, wprowadzanie nowych rozwiązań, ukierunkowanych na rozwój i integrację usług społecznych (w tym zwłaszcza centrów usług społecznych).	<u>Opis stanu pożądanego:</u> Pożądane jest włączenie instytucji systemu wsparcia (zwłaszcza OWES) do kreowania praktycznych rozwiązań w tym zakresie. Ponadto zaleca się przygotowanie rozwiązań na rzecz zaangażowania PES/PS jako realizatorów wspomnianych usług społecznych, a także szerszego włączenia w proces deinstytucjonalizacji.	ROPS, OWES, JST, PES/PS	- włączanie instytucji wsparcia ES do tworzenia działań na rzecz nowego sposobu organizacji usług społecznych - zachęcanie PES/PS do wchodzenia w rolę wykonawców usług społecznych i opracowywanie rozwiązań (np. usług) w tym obszarze - włączanie instytucji wsparcia ES w proces deinstytucjonalizacji - aktywne poszukiwanie nowych obszarów ekspansji i rozwoju ES

Marcin Jóźko

LOKALNE BADANIA SPOŁECZNE
Marcin Jóźko
ul. Kaliskiego 39/8, 01-476 Warszawa
NIP: 118-081-45-54